

Regeringens proposition till Riksdagen om godkännande av det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi och med förslag till lag om sätande i kraft av de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att riksdagen godkänner det i New York i maj 2000 ingångna fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi. Finland undertecknade protokollet i september 2000. Protokollet trädde i kraft internationellt i januari 2002.

Protokollet förpliktar konventionsstaterna att förbjuda försäljning av barn samt utnyttjande av barn för prostitution eller pornografi. I protokollet avses med försäljning av barn varje handling eller transaktion genom vilken ett barn överförs av en person eller en grupp av personer till annan mot betalning eller någon annan form av ersättning. Med barnprostitution avses användning av ett barn i sexuella handlingar mot betalning eller någon annan form av ersättning. Med barnpornografi avses framställning, av vilket som helst slag, av ett barn som deltar i verkliga eller simulerade sexuella handlingar eller varje framställning av ett barns könsorgan för huvudsakligen sexuella syften.

Protokollet innehåller också bestämmelser om strafflagstiftningens och jurisdiktionens räckvidd, om utlämnandet av brottslingar och om det mellanstatliga samarbetet. Protokollet innehåller dessutom bestämmelser om beslagtagande och förverkande av föremål som

använts för att begå brott eller av vinster som härrör från brott. I protokollet finns också bestämmelser om skydd av barnoffrens rättigheter och intressen under brottmålsrättegångar. Protokollet innehåller inte några bestämmelser om reservationer.

Ur folkrättslig synvinkel är protokollet exceptionellt i det hänseendet att även stater som endast har undertecknat konventionen, men inte har förbundit sig till den, har rätt att förbinda sig till det fakultativa protokollet. Genom denna bestämmelse har man velat möjliggöra att särskilt Förenta staterna kan bli part i protokollet. Förenta staterna har inte ratificerat den så gott som annars universellt antagna konventionen.

Avsikten är att ratifikationsinstrumentet ska deponeras hos depositarien för protokollet, Förenta nationernas generalsekreterare, så snart riksdagen har godkänt protokollet. För Finlands del träder protokollet i kraft en månad efter det att ratifikationsinstrumentet deponerades.

I propositionen ingår ett lagförslag om sätande i kraft av de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen. Lagen avses träda i kraft samtidigt med protokollet vid en tidpunkt som fastställs genom förordning.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	3
1 INLEDNING	3
2 NULÄGE	3
2.1 Förenta nationerna	3
2.2 Europarådet	4
2.3 Europeiska unionen	5
2.4 Nationell lagstiftning	7
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	7
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	8
4.1 Ekonomiska konsekvenser	8
4.2 Konsekvenser i fråga om myndigheternas verksamhet	8
4.3 Samhälleliga konsekvenser	8
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	8
5.1 Konventionsförhandlingarna	8
5.2 Beredningen av propositionen i Finland	9
6 ANDRA OMSTÄNDIGHETER SOM INVERKAT PÅ PROPOSITIONENS INNEHÅLL	9
DETALJMOTIVERING	11
1 Protokollets innehåll och dess förhållande till lagstiftningen i Finland	11
2 Lagförslag	39
3 Ikraftträdande	39
4 Behovet av riksdagens samtycke och behandlingsordning	40
4.1 Behovet av riksdagens samtycke	40
4.2 Behandlingsordning	41
LAGFÖRSLAG	43
om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi	43
FÖRDRAGSTEXT	44

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter (FördrS 59-60/1991) om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi (nedan protokollet) antogs av FN:s generalförsamling och öppnades för undertecknande i New York den 25 maj 2000. Protokollet trädde i kraft internationellt den 18 januari 2002 i överensstämmelse med artikel 14.1 i protokollet, dvs. tre månader från den dag då det tionde ratifikations- eller anslutningsinstrumentet deponerades. Finland undertecknade protokollet den 7 september 2000.

I november 2011 hade 150 stater ratificerat eller anslutit sig till protokollet. Även de andra EU-medlemsstaterna, med undantag av Irland och Tjeckien, har antagit protokollet.

Protokollet innehåller 17 artiklar. De materiellrättsliga bestämmelserna i protokollet finns i artiklarna 1-11. I artikel 1 förpliktas konventionsstaterna att förbjuda försäljning av barn och utnyttjande av barn för barnprostitution eller pornografi. Artikel 2 innehåller definitioner till de begrepp som anges i artikel 1. Artiklarna 3 och 4 innehåller bestämmelser om strafflagstiftningens och jurisdiktionens räckvidd. I artikel 5 bestäms det om utlämning av brottslingar och om det internationella samarbetet för att bekämpa brott som omfattas av protokollet. Bestämmelserna om beslagtagande och förverkande av föremål som använts för att begå brott eller av vinster som härrör från brott finns i artikel 7 i protokollet. Artikel 8 innehåller bestämmelser om barn som offer och om deras rättigheter och intressen.

Artiklarna 12-17 innehåller bestämmelser av teknisk natur. I dem ingår bestämmelser om periodisk rapportering (artikel 12), bestämmelser om ratificering av protokollet eller anslutning till det och om deponering av instrumentet (artikel 13), bestämmelser om protokollets ikraftträdande (artikel 14) och om uppsägning av protokollet (artikel 15) samt bestämmelser om ändring av protokollet (artikel 16) liksom även bestämmelser om språkversioner (artikel 17).

I artikel 35 i FN:s konvention om barnets rättigheter förbjuds bortförande av barn, försäljning av eller handel med barn för varje ändamål och i varje form samt i artikel 34 förbjuds sexuellt utnyttjande av och sexuella övergrepp mot barn. I det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter som gäller försäljning av barn och utnyttjande av barn för prostitution och pornografi kriminaliseras vissa grova överträdelser av barnets rättigheter, t.ex. barnhandel, olaglig adoption och utnyttjandet av barn för prostitution och pornografi. I protokollet betonas betydelsen av internationellt samarbete och information till allmänheten i kampen mot gränsöverskridande överträdelser. I protokollet ingår också en påminnelse om vikten av informations- och undervisningskampanjer när det gäller att förbättra skyddet av barn.

2 Nuläge

2.1 Förenta nationerna

FN:s konvention om barnets rättigheter, som antogs 1989, är världens mest ratificerade konvention om mänskliga rättigheter och har 193 avtalslutande parter. Finland ratificerade konventionen den 20 juni 1991. Genom konventionen dels erkänner man de fri- och rättigheter för barn som garanteras av de s.k. allmänna människorättskonventionerna, dels garanterar man barn särskilda rättigheter.

I konventionen avses med barn alla personer under 18 år, om inte myndighet uppnås tidigare enligt den nationella lagstiftning som gäller för barnet (artikel 1). Den centrala principen i konventionen är beaktandet av att barnets bästa kommer i främsta rummet i alla åtgärder som gäller barn (artikel 3).

Enligt konventionen ska konventionsstaterna åta sig att skydda barnet mot alla former av sexuella övergrepp och sexuellt utnyttjande, såsom utnyttjande av barn för prostitution eller i pornografiska föreställningar eller i pornografiskt material (artikel 34). Likaså ska konventionsstaterna vidta alla lämpliga nationella, bilaterala eller multilaterala

åtgärder för att förhindra bortförande eller försäljning av eller handel med barn för varje ändamål och i varje form (artikel 35).

Det fakultativa protokollet till konventionen om indragning av barn i väpnade konflikter antogs i New York den 25 maj 2000. Finland undertecknade protokollet den 7 september 2000 och det trädde i kraft i Finland den 10 maj 2002 (FördrS 30–31/2002).

FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (Palermokonventionen, FördrS 18–20/2004) samt dess tilläggsprotokoll om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn (FördrS 70–71/2006) antogs den 15 november 2000. Finland undertecknade konventionen och tilläggsprotokollet den 12 december 2000. Konventionen trädde i kraft i Finland den 12 mars 2004 och tilläggsprotokollet den 7 oktober 2006.

Finland anslöt sig år 1926 till den internationella konvention (FördrS 3/1927) som upprättades inom ramen för Nationernas förbund med avsikt att förhindra handel med kvinnor och barn. Denna anslutning innefattade anslutning till den internationella konvention som upprättades i Paris 1904 i syfte att garantera kvinnor och minderåriga flickor skydd mot det brottsliga yrke som benämndes "vit slavhandel" och till den internationella konvention som upprättades i Paris 1920 i syfte att förebygga vit slavhandel. Finland har också anslutit sig till den år 1933 ingångna konventionen angående undertryckande av handeln med myndiga kvinnor (FördrS 1/1937), ratificerat konventionen angående bekämpande av handel med människor och utnyttjande av andras prostitution (FördrS 33/1972), ratificerat den internationella konventionen angående slaveriet (FördrS 27/1927) och anslutit sig till det till konventionen anslutna ändringsprotokollet (FördrS 8/1954). Finland har också anslutit sig till tilläggskonventionen om undertryckande av slaveri, slavhandel samt med slaveri jämförbara institutioner och sedvänjor (FördrS 17/1959).

Inom ramen för Internationella arbetsorganisationen (ILO) har man godkänt flera överenskommelser som är av central betydelse när det gäller att motverka människohandel och tvångsarbete med syftet att utnyttja offer av sådan verksamhet som arbetskraft.

År 1999 antogs ILO:s konvention nr 182 om förbud mot och omedelbara insatser för att avskaffa de värsta formerna av barnarbete. Konventionen trädde i kraft i Finland 2001 (FördrS 16/2000). Konventionen förpliktar de stater som har ratificerat konventionen att vidta omedelbara och effektiva insatser för att tillförsäkra att de värsta formerna av barnarbete omedelbart förbjuds och avskaffas. Rekommendation nr 190, som kompletterar konventionen, innehåller ett flertal bestämmelser som varje stat som sätter i kraft konventionen måste beakta. Till konvention nr 182 ansluter sig också ILO:s internationella program för avskaffande av användningen av barnarbetskraft. Syftet med programmet är att avskaffa de allra värsta formerna av barnarbete. Finlands regering har understött programmet fr.o.m. 1998.

2.2 Europarådet

Europarådets konvention om bekämpande av människohandel (CETS 197) öppnades för undertecknande i Warszawa den 16 maj 2005. Konventionen trädde internationellt i kraft den 1 februari 2008. Finland undertecknade konventionen den 29 augusti 2006, och ratificeringen av konventionen är under beredning. Den arbetsgrupp som under ledning av utrikesministeriet hade i uppgift att bereda ikraftsättandet av konventionen fick sitt betänkande färdigt och det överlämnades till utrikesministeriet den 31 augusti 2010. Betänkandet sändes ut på omfattande remiss och efter det kommer en regeringsproposition om antagande av konventionen att överlämnas i november 2011.

Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp (CETS 201) öppnades för undertecknande vid Europarådets justitieministermöte på Lanzarote den 25 oktober 2007, då också Finland undertecknade konventionen. Denna övergripande konvention innehåller bestämmelser om förebyggande av brott, skydd för och hjälp till brottsoffer, förebyggande eller behandlande program eller åtgärder för förövare, straffrätt, utredning av brott, åtal och straffrättsliga förfaranden. Konventionen trädde i kraft i Finland den 1 oktober 2011 (FördrS 88/2011). Ikraftsättandet av

konventionen förutsatte sådana ändringar av lagstiftningen som till de delar de gäller protokollet behandlas närmare nedan.

Europarådets konvention angående skydd av de mänskliga rättigheterna och människans värdighet med avseende på tillämpningen av biologi och medicin (ETS 164) öppnades för undertecknande den 4 april 1997 och trädde i kraft internationellt den 1 december 1999. Tilläggsprotokollet om förbud mot kloning av människor (ETS 168) som ansluter sig till konventionen trädde internationellt i kraft den 1 mars 2001 och tilläggsprotokollet om transplantation av organ och vävnader av mänskligt ursprung (ETS 186) trädde internationellt i kraft den 1 maj 2006. Finland har ratificerat konventionen och nämnda tilläggsprotokoll och de har trätt i kraft i Finland den 1 mars 2010 (FördrS 24/2010).

Europarådets ministerkommitté har den 17 november 2010 som en del av sitt program "Ett Europa för och med barnen" (Building a Europe for and with Children) godkänt nya riktlinjer för ett barnvänligt rättsväsende (Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice). Syftet med dessa är att hjälpa staterna att garantera att barn behandlas på ett ändamålsenligt sätt i staternas rättssystem. Anvisningarna tillämpas på alla personer under 18 år.

I anvisningarna förutsätts det bl.a. att beslut ska fattas med respekt för barnens rättigheter och med beaktande av barnens ålder och behov. Barn och deras vårdnadshavare ska informeras om barnets rättigheter på ett för dem förståeligt sätt och barnets synpunkter ska höras och tas på allvar. De som jobbar med barn ska ges undervisning om barnets rättigheter och om hörande av barn samt om barnens behov. Om barn bryter mot lagen ska polisen trots det behandla dem med respekt. Barn som förstår sina rättigheter och vars rättigheter har överträtts ska ha rätt att föra sin sak till domstol. De ska ha egen advokat och de ska höras. Ärenden som gäller barn ska avgöras så snart som möjligt och saken ska förklaras för barnet på ett för barnet förståeligt sätt. Staterna ska främja ett barnvänligt rättsväsende och försöka främja barnens ärenden och rättigheter.

2.3 Europeiska unionen

I Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EGT C 364, 18.12.2000) som antogs i Nice år 2000 och blev rättsligt bindande 2009 förbjuds slaveri och tvångsarbete. I stadgan förbjuds också människohandel uttryckligen (artikel 5).

Europeiska unionens råd godkände 1997 en gemensam åtgärd om åtgärder mot människohandel och sexuellt unyttjande av barn (97/154/RIF, EGT L 63, 4.3.1997). År 2002 godkändes rambeslutet om bekämpande av människohandel (2002/629/RIF, EGT L 203, 1.8.2002), som förpliktar medlemsstaterna att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att människohandel ska vara en straffbar gärning. Rambeslutet om människohandel har ersatts med Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/36/EU av den 5 april 2011 om förebyggande och bekämpande av människohandel, om skydd av dess offer och om ersättning av rådets rambeslut (EUT L 101, 15.4.2011). Jämfört med rambeslutet betonar direktivet framför allt ett synsätt som utgår från offret och samtidigt utvidgar det begreppet utnyttjande i anslutning till människohandel. De ändringar av lagstiftningen som direktivet eventuellt föranleder behandlas i anslutning till ikraftsättandet.

Rambeslutet om bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi (2004/68/RIF, EUT L 013, 20.1.2004) medförde däremot krav på lagstiftningen gällande sexual- och pornografibrott, och dessa genomfördes 2004 genom lagen om ändring av strafflagen (650/2004). Hösten 2011 håller beredningen av det direktiv som ska ersätta rambeslutet (KOM(2010)94) på att slutföras vid Europeiska unionens institutioner.

De nya direktiven baserar sig med tanke på sitt övergripande betraktelsesätt på de Europarådets konventioner som gäller samma ämnesområde.

Betydelsen av bekämpande av människohandel samt integration har ökat i EU-politiken när EU i och med Lissabonfördraget gavs uttrycklig behörighet att föreskriva om bekämpande av människohandel och om integration (artikel 79 i EUF-fördraget, EUT C 306, 17.12.2007). Trots att sådana uttryckliga rättsliga grunder inte tidigare fanns i

grundfördragen har det varit möjligt att föreskriva om bekämpande av människohandel samt integration av asylsökande med hjälp av andra rättsliga grunder. Europeiska unionens stadga om de mänskliga rättigheterna (EUT C 303, 14.12.2007) innehåller ett förbud mot människohandel (artikel 5.3).

Andra i frågan relevanta rättsakter är bl.a. rådets direktiv 2004/81/EG av den 29 april 2004 om uppehållstillstånd till tredjelandsmedborgare som har fallit offer för människohandel eller som har fått hjälp till olaglig invandring och vilka samarbetar med de behöriga myndigheterna (EUT L 261, 6.8.2004) (offerdirektivet). Direktivet har genomförts nationellt genom en ändring av utlänningslagen (1158/2006) samt genom en ändring av lagen om utlänningsregistret (1159/2006). Också i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 562/2006 (EUT L 105, 13.4.2006, s.1) om en gemenskapskodex om gränspassage för personer (kodex om Schengengränserna) föreskrivs bl.a. om villkor för och nekande av inresa. I Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 810/2009 av den 13 juli 2009 om införande av en gemenskapskodex om viseringar (EUT L 105, 13.4.2006, s.1) (viseringskodex) föreskrivs i sin tur bl.a. om avslag på ansökan om visering och om upphävande och återkallande av visering. Likaså bör även Europeiska unionens råds rambeslut om brottsoffrets ställning i straffrättsliga förfaranden (2001/220/RIF, EUT L 82, 22.3.2001, s. 1) beaktas.

Med hjälp av EU:s handlingsplan mot människohandel (Action Plan on Trafficking in Human Beings) svarar man på de utmaningar som gäller främst samarbetet och den gränsöverskridande verksamheten. Planen godkändes i december 2005 i rådet för rättsliga och inrikes frågor. Planen baserar sig på Haagprogrammet för stärkt frihet, säkerhet och rättvisa i EU, som antogs av Europeiska rådet 2004.

I Stockholmsprogrammet (Stockholm Programme) för 2010–2014, dvs. EU:s mångåriga program för rättsliga och inrikes frågor, som godkänkts av Europeiska rådet betonas det branschöverskridande och gränsöverskridande samarbetet. I Stockholmsprogrammet fäster man i fråga om barnets rättigheter särskild uppmärksamhet vid unionens möjlighe-

ter att tillföra mervärde när det gäller att tillgodose rättigheterna för barn som är särskilt utsatta, såsom barn som fallit offer för sexuella övergrepp och sexuellt utnyttjande eller människohandel eller minderåriga som saknar vårdnadshavare. I Stockholmsprogrammet strävar man efter att genom ny lagstiftning och nya åtgärder, samarbete och partnerskap effektivisera bekämpandet av människohandel och skyddet för offer, bekämpandet av sexuellt utnyttjande av och sexuella övergrepp på barn liksom även bekämpandet av barnpornografi.

I genomförandet av Stockholmsprogrammet ingår också tillsättandet av en EU-koordinator för åtgärder mot människohandel (Anti-Trafficking Coordinator). Koordinatören har i uppgift att göra bekämpningen av människohandel mer synlig i EU. Europeiska kommissionen har den 14 december 2010 tillsatt Myria Vassiliadou från Cypern till uppgiften som EU:s koordinator i arbetet mot människohandel. Syftet med människohandelskoordinators arbete är att förbättra samarbetet kring och följdriktigheten av arbetet mot människohandel mellan EU-institutioner och EU-organ, medlemsstaterna, tredje sektorn och internationella aktörer. Koordinatören rapporterar direkt till generaldirektören för generaldirektoratet för inrikes frågor vid Europeiska unionens kommission.

Vid sidan om Stockholmsprogrammet har den handlingsplan mot människohandel som Europeiska unionens råd godkände den 30 november 2009 som mål att svara på särskilt de utmaningar som gäller samarbetet och den gränsöverskridande verksamheten. Utöver det samarbete som EU-medlemsstaterna bedriver i arbetet mot människohandel betonas samarbetet med tredjeländer samt myndigheter, frivilligorganisationer och andra frivilliga aktörer.

Europeiska kommissionen har den 15 februari 2011 godkänt en dagordning för barns rättigheter som har som mål att stärka barns rättigheter och konkretisera principerna i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna. Dagordningen omfattar elva åtgärder enligt vilka barnets bästa ska beaktas i all planering av de politikområden i EU som gäller barn, t.ex. barnvänlig rättstillämpning, särskilt utsatta barn samt skyddet av brottsoffer.

2.4 Nationell lagstiftning

Lagstiftningen i Finland och våra myndighetsförfaranden motsvarar kraven i protokollet enligt vad som anges nedan. De bestämmelser som är relevanta med tanke på den nationella lagstiftningen och nationell praxis nämns och behandlas i detaljmotiveringen i samband med den artikel som saken gäller.

Strafflagen (39/1889) har under de knappt tio senaste åren ändrats så att den motsvarar de kriminaliseringsskyldigheter som anges i protokollet med undantag av olagligt framkallande av samtycke till adoption. I detta sammanhang kan man för det första hänvisa till lagen om ändring av strafflagen (650/2004), som trädde i kraft den 1 augusti 2004. Genom den lagen ändrades den nationella strafflagstiftningen så att den motsvarar rambesluten från 2002 och 2004 om människohandel och om sexualbrott mot barn. Genom den lag om ändring av strafflagen (540/2011) som trädde i kraft i början av juni 2011 ändrades strafflagen i sin tur så att de kriminaliseringsskyldigheter som följer av Europarådets konvention från 2007 om sexualbrott mot barn fullgörs. Såsom det framgår särskilt av regeringens proposition (RP 34/2004 rd) har även de kriminaliseringsskyldigheter som följer av protokollet beaktats vid beredningen av lagändringarna.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

I propositionen föreslås det att riksdagens ska godkänna det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi.

Godkännandet av protokollet är av viktig praktisk och principiell betydelse. Detta stärker verkställigheten av den redan gällande lagstiftningen och de förpliktelser som även för närvarande styr myndighetsarbetet.

Målet med protokollet är att främja och värna barnets rättigheter genom att utvidga de åtgärder som konventionsstaterna bör vidta för att genomföra målsättningarna enligt konventionen om barnets rättigheter och bestämmelserna i den, särskilt artiklarna 1, 11, 21, 32, 33, 34, 35 och 36, för att säkerställa

att barn skyddas mot försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi.

Protokollet förpliktar konventionsstaterna att förbjuda försäljning av barn samt utnyttjande av barn för prostitution eller pornografi (artikel 1). I artikel 2 i protokollet preciseras det att med försäljning av barn avses varje handling eller transaktion genom vilken ett barn överförs av en person eller grupp av personer till annan mot betalning eller någon annan form av ersättning (punkt a), med barnprostitution avses användning av ett barn i sexuella handlingar mot betalning eller någon annan form av ersättning (punkt b) och med barnpornografi avses framställning, av vilket som helst slag, av ett barn som deltar i verkliga eller simulerade sexuella handlingar eller varje framställning av ett barns könsorgan för huvudsakligen sexuella syften (punkt c).

Protokollet innehåller också bestämmelser om räckvidden av strafflagstiftningen (artikel 3) och jurisdiktionen (artikel 4), om utlämning för brott (artikel 5) och om samarbete (artikel 6). Protokollet innehåller dessutom bestämmelser om beslagtagande och förverkande av föremål som använts för att begå brott som avses i protokollet eller av vinster som härrör från sådana brott (artikel 7). Bestämmelser om skydd för barnoffrens rättigheter och intressen under straffprocesser finns i artikel 8. I protokollet finns det inga bestämmelser om reservationer.

Ur folkrättslig synvinkel är protokollet exceptionellt i det hänseendet att även stater som endast har undertecknat huvudavtalet, dvs. konventionen, men inte har förbundit sig till det, har rätt att förbinda sig till det fakultativa protokollet. Genom denna bestämmelse har man velat möjliggöra att särskilt Förenta staterna kan bli part i protokollet. Förenta staterna och Somalia är de enda stater som inte har ratificerat den så gott som annars universellt antagna konventionen. Protokollet trädde internationellt i kraft när tio stater ratificerat det (artikel 14).

Konventionsstaterna ska inom två år efter det att protokollet har trätt i kraft lämna en rapport till FN:s kommitté för barnets rättigheter om hur bestämmelserna i protokollet har genomförts (artikel 12). Efter att den första rapporten har lämnats ska konventionsstaterna i fortsättningen inkludera all informa-

tion om genomförandet av protokollet i de periodiska rapporter som lämnas om konventionen.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

Propositionen har inga självständiga ekonomiska konsekvenser som behöver beaktas i lagberedningen. Inga nya myndigheter föreslås bli inrättade och myndighetsuppgifterna ökas inte på ett sätt som skulle öka behovet av resurser.

4.2 Konsekvenser i fråga om myndigheternas verksamhet

Genom att anta protokollet betonar man de förpliktelser som också för närvarande gäller myndighetsverksamheten. Protokollet medför inga nya uppgifter för myndigheterna och det inverkar inte på myndigheternas inbördes behörighetsförhållanden.

4.3 Samhälleliga konsekvenser

Genom protokollet stärks barnets ställning och rättigheter genom att försäljning av barn och utnyttjande av barn för barnprostitution och barnpornografi förbjuds.

Protokollet stärker tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheter som anges i 2 kap. i grundlagen, såsom barns rätt att bemötas som jämlika individer (6 §) och rätten till personlig frihet och integritet (7 §).

De rättigheter och friheter som föranleds av principerna i protokollet genomförs i Finland genom författningar på lagnivå. Protokollet stärker barnets ställning och rättigheter genom att konventionsstaterna förpliktas att förbjuda utnyttjande av barn.

I protokollet konstateras det att särskilt utsatta grupper, inklusive flickor, löper större risk att bli sexuellt utnyttjade. Vidare påpekas det att majoriteten av dem som blir sexuellt utnyttjade är flickor. Genom att bli medveten om dessa fakta strävar man i protokollet efter att genom att öka medvetenheten och

skydda barnen stödja tillgodoseendet av särskilt utsatta gruppers rättigheter och att öka möjligheterna till detta.

Avsikten är att genom protokollet öka medvetenheten om och fördömandet av brott som riktar sig mot barn, särskilt försäljning av barn, barnpornografi och barnprostitution, i samhället. På så vis stärker protokollet förbudet mot och den sociala kontrollen av dessa redan kriminaliserade handlingar, vilket gör att också risken att bli fast ökar.

Förutom att öka allmänhetens medvetenhet om att försäljning av barn, barnpornografi och barnprostitution är kriminella gärningar strävar man genom protokollet också efter att stärka det globala samarbetet mellan myndigheter och andra berörda aktörer och att främja även andra länders arbete mot nämnda brott.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Konventionsförhandlingarna

FN:s kommission för mänskliga rättigheter tillsatte 1994 genom resolutionen (E/CN.4/RES/1994/90) en arbetsgrupp vars uppgift var att dra upp riktlinjer för ett eventuellt protokoll till konventionen om barnets rättigheter om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi. Kommissionen för mänskliga rättigheter bemyndigade 1995 genom resolutionen (E/CN.4/RES/1995/78) arbetsgruppen att bereda ett förslag till protokoll om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi utgående från riktlinjerna.

Arbetsgruppen sammanträdde under sju års tid. Den godkände protokolltexten i mars 2000 i samband med att FN:s kommission för mänskliga rättigheter höll sitt 56:e sammanträde. Efter detta godkändes protokollet vid ekonomiska och sociala rådets (ECO-SOC) möte i maj 2000. FN:s generalförsamling godkände protokollet slutligt den 25 maj 2000. Protokollet öppnades för undertecknande i New York den 5–6 september i samband med specialsessionen Peking + 5 2000 och trädde i kraft internationellt den 18 januari 2002.

5.2 Beredningen av propositionen i Finland

För undertecknandet av protokollet begärde utrikesministeriet utlåtanden från justitieministeriet, inrikesministeriet, undervisningsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet och arbetsministeriet. Alla remissinstanser ansåg att det inte finns något hinder för att underteckna protokollet.

Finland undertecknade protokollet den 7 september 2000.

Utlåtanden om godkännande av protokollet begärdes från justitieministeriet, inrikesministeriet, undervisningsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, arbetsministeriet och riksåklagarämbetet. I utlåtandena understödde man att protokollet godkänns efter att de ändringar som krävs i adoptionslagstiftningen har genomförts.

Utrikesministeriet tillsatte den 4 februari 2008 en arbetsgrupp vars uppgift var att utreda de åtgärder som ratificeringen av Europarådets konvention om bekämpande av människohandel kräver. Arbetsgruppens uppdrag utvidgades senare till att gälla även de åtgärder som ratificeringen av det fakultativa protokollet till FN:s konvention om barnets rättigheter om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi kräver. Det separata betänkande som arbetsgruppen utarbetat om ikraftsättande av Europarådets konvention om bekämpande av människohandel blev färdigt den 31 augusti 2010.

Arbetsgruppen utarbetade ett separat betänkande om ratificeringen av det fakultativa protokollet till FN:s konvention om barnets rättigheter om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi. Betänkandet innehåller en regeringsproposition som överlämnades till utrikesministeriet den 11 mars 2011. Efter detta sändes det ut på omfattande remiss.

Det inkom sammanlagt 62 utlåtanden om betänkandet. Alla remissinstanser som tog ställning till frågan understödde en omgående ratificering av protokollet och ansåg att protokollet stärker barnets ställning. I utlåtandena framhölls bl.a. behovet av samordning av myndighetsarbetet och det övriga samarbetet samt behovet av tillräcklig handledning och utbildning i frågan. Ett par remissinstanser fäste också uppmärksamhet vid

det s.k. Dublinförfarandet genom att konstatera att förfarandet i vissa fall strider mot barnets bästa i fråga om ensamkommande minderåriga barn som eventuellt är offer för barnhandel. Uppmärksamhet fästes även vid de möjligheter som utvecklingssamarbetet och närområdessamarbetet erbjuder när det gäller att bekämpa olika former av barnhandel och sexuellt utnyttjande av barn.

Utifrån arbetsgruppens betänkande samt den respons som gavs i utlåtandena har en regeringsproposition om godkännande av protokollet utarbetats vid utrikesministeriet.

6 Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Till riksdagen överlämnades den 5 oktober 2011 en regeringsproposition med förslag till revidering av lagstiftningen om adoption samt till godkännande av den europeiska konventionen om adoption av barn och till lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen (RP 47/2011 rd). I regeringspropositionen föreslås det att det till 25 kap. i strafflagen ska tas in en ny 3 b §, i vilken det föreskrivs att olagligt framkallande av samtycke till adoption ska vara straffbart. Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2012.

Eftersom avsikten med denna lagändring är att lagstiftningen i Finland även ska motsvara kriminaliseringsskyldigheterna i artikel 3.1 a ii) i protokollet, kan protokollet träda i kraft i Finland tidigast den dag då ändringen av adoptionslagen träder i kraft, dvs. den 1 juli 2012. Detta bör beaktas i den nationella behandlingen av protokollet.

Genom den ändring av grundlagen (1112/2011) som riksdagen godkände den 21 oktober 2011 ändras 95 § 1 mom. i grundlagen så att bestämmelserna i internationella förpliktelser, med undantag av bestämmelser som hör till området för lagstiftningen, sätts i kraft genom förordning. Av 80 § i grundlagen följer att om det inte särskilt anges vem som ska utfärda en förordning, utfärdas den av statsrådet. Ändringen av grundlagen träder i kraft den 1 mars 2012, och efter det utfärdas även de förordningar som avses i 95 § 3 mom. i grundlagen av statsrådet.

I artikel 14 i protokollet anges det att för varje stat som ansluter sig till protokollet träder det i kraft en månad från den dag då dess eget ratifikations- eller anslutningsinstrument deponerades. Sålunda innebär detta att stats-

rådet ska utfärda en förordning om ikraftsättande av protokollet jämte en ikraftträdandelag, om detta inträffar den 1 mars 2012 eller senare.

DETALJMOTIVERING

1 Protokollens innehåll och dess förhållande till lagstiftningen i Finland

Artikel 1

I artikel 1 förpliktas konventionsstaterna att förbjuda försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi enligt bestämmelserna i protokollet.

Artikel 2

Artikel 2 innehåller definitioner av de begrepp som används i protokollet.

Med ”försäljning av barn” avses varje handling eller transaktion genom vilken ett barn överförs av en person eller en grupp av personer till annan mot betalning eller någon annan form av ersättning.

Med ”barnprostitution” avses användning av ett barn i sexuella handlingar mot betalning eller någon annan form av ersättning.

Med ”barnpornografi” avses framställning, av vilket som helst slag, av ett barn som deltar i verkliga eller simulerade sexuella handlingar eller varje framställning av ett barns könsorgan för huvudsakligen sexuella syften.

Nämnda definitioner ansluter sig till sådana kriminaliseringar enligt strafflagen som gäller människohandel (25 kap. 3 och 3 a §), koppleri (20 kap. 9 och 9 a §) och barnpornografibrott (17 kap. 18, 18 a och 19 §).

Kriminaliseringen i förhållande till nämnda definitioner behandlas i motiveringen till artikel 3, som gäller kriminaliseringsskyldigheter.

Artikel 3

I artikel 3.1 förpliktas konventionsstaterna att kriminalisera brott som ansluter sig till försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi.

Kriminaliseringen ska gälla oavsett om brotten begås inom hemlandet eller är gränsöverskridande och oavsett om de begås på individuell basis eller i organiserad form.

Brott som avses i protokollet är straffbara i Finland oavsett antalet gärningsmän och oavsett om brottsligheten är organiserad eller inte. Den territoriella tillämpningen av be-

stämmelserna hänför sig till strafflagens 1 kap. om tillämpningsområdet för finsk straffrätt, som i sin tur ansluter sig till artikel 4 i protokollet.

Artikel 3.1 a i) förpliktar, när det gäller försäljning av barn, att kriminalisera handlingar där ett barn bjuds ut, levereras eller tas emot, på vilket sätt det än sker, i syfte att barnet ska utnyttjas sexuellt, att barnets organ ska överlåtas i vinstsyfte eller att barnet ska sättas i tvångsarbete. Försäljning av barn definieras i artikel 2.a.

I 25 kap. 3 § 2 mom. i strafflagen anges det att för människohandel döms den som tar kontroll över en person som är yngre än aderton år, rekryterar, överlåter, transporterar, tar emot eller inhyser en sådan person i syfte att göra honom eller henne till föremål för sexuellt utnyttjande, tvångsarbete eller andra förhållanden som kränker människovärdet eller i syfte att avlägsna organ eller vävnader i ekonomiskt vinningssyfte. Enligt 25 kap. 3 a § kan ett brott betraktas som grov människohandel, om brottet riktar sig mot ett barn under aderton år. För att handlingar som riktar sig mot barn i denna åldersklass ska dömas som människohandel krävs dock inte att handlingen har skett mot ersättning eller annan förmån. Människohandelsbrott som riktar sig mot barn ska i Finland sålunda bestraffas enligt en vidare skala än vad som förutsätts i protokollet.

Enligt artikel 3.1 a ii) ska konventionsstaterna även straffbelägga gärningar där någon som mellanhand otillbörligt och i strid med tillämpliga internationella rättsliga instrument om adoption framkallar samtycke till adoption av ett barn i samband med försäljning av barn.

För att straff för människohandelsbrott ska kunna dömas enligt strafflagen krävs det att handlingen är förknippad med ett visst syfte (t.ex. sexuellt utnyttjande) och ett visst gärningssätt (t.ex. tagande av kontroll över någon). I gärningar enligt artikel 3.1 a ii) uppfylls dessa villkor nödvändigtvis inte, och då kan gärningsmannen inte straffas för människohandelsbrott. En sådan gärning uppfyller inte heller brottsrekvisitetet för olaga förmed-

ling av adoptivbarn, som inte omfattar begäran om samtycke till adoption, och som är straffbart enligt 53 § i adoptionslagen (153/1985). Att otillbörligt framkalla samtycke kan i vissa fall uppfylla rekvisitet för olaga tvång som enligt 25 kap. 8 § i strafflagen är straffbart. Detta kräver dock att gärningssättet innefattar våld eller hot.

En gärning som avses i artikel 3.1 a ii) är således enligt finsk lag straffbar endast i vissa fall. Sålunda förutsätter en anslutning till protokollet att det särskilt ska föreskrivas att ett otillbörligt framkallande av samtycke till adoption är straffbart. Detta gäller t.ex. fall där samtycke framkallas mot betalning. Den straffrättsliga legalitetsprincipen kräver att det i protokollet används uttrycket ”otillbörligt” preciseras med tanke på gärningssätt.

Fullgörandet av kriminaliseringsskyldigheten enligt artikel 3.1 a ii) har beaktats i reformen av adoptionslagstiftningen. En regeringsproposition (RP 47/2011 rd) om reformen har överlämnats till riksdagen den 5 oktober 2011. I överensstämmelse med propositionens detaljmotivering (s. 29) gäller den 3 b § som föreslås bli fogad till 25 kap. i strafflagen 3.1 a ii) i protokollet. I 1 mom. i den nya paragrafen anges det att den som genom att 1) utlova eller ge ersättning eller 2) vilseleda eller utnyttja misstag får någon annan att lämna sitt samtycke till adoption gör sig skyldig till olagligt framkallande av samtycke till adoption. Straffet är böter eller fängelse i högst två år. Försök är straffbart (2 mom.).

I detaljmotiveringen till den nya paragrafen behandlas paragrafens tillämpningsområde (RP 47/2011 rd, s. 88) närmare. I motiveringen konstateras t.ex. att den ersättning som avses i 1 mom. 1 punkten i de flesta fall kan vara pengar. Den föreslagna bestämmelsen förutsätter dock inte att ersättningen uttryckligen betalas i pengar, utan också andra ersättningar är möjliga (t.ex. att ett föremål ges eller någon tjänst bekostas eller att en skuld betalas för den som ger samtycket). Ersättningen behöver inte ha något direkt ekonomiskt värde. Även ett outtalat löfte eller en faktisk betalning av ersättning så att kopplingen till samtycket till adoption är tydlig, kan vara tillräckligt. Som exempel på sådant vilseledande som avses i 1 mom. 2 punkten i den nya paragrafen nämns bl.a. när barnets

förälder lockas att ge sitt samtycke till adoption genom att få honom eller henne att tro att samtycket endast gäller tillfällig placering av barnet utanför hemmet och att barnet senare kommer att återvända till föräldern.

Enligt artikel 3.1 b i protokollet ska varje konventionsstat kriminalisera gärningar som går ut på att bjuda ut, ta emot, skaffa fram eller tillhandahålla ett barn för barnprostitution. I princip är det även i dessa fall fråga om människohandelsbrott. Också bestämmelserna om koppleri och grovt koppleri i 20 kap. 9 och 9 a § i strafflagen ska beaktas. Gärningssätten för koppleri- och människohandelsbrott överlappar varandra delvis. Straffbestämmelserna om människohandel är primära i förhållande till koppleribestämmelserna. Enligt 20 kap. 9 a § 1 mom. 4 punkten i strafflagen kan en kopplerigärning bedömas som grov, om föremålet för brottet är ett barn under aderton år. I fråga om kampen mot barnprostitution fullgör Finlands strafflagstiftning förpliktelserna enligt artikel 3.1 b.

Även om artikel 3.1 b uttryckligen gäller att dra vinning av barnprostitution är det i detta sammanhang skäl att konstatera att det enligt 20 kap. 8 a § i strafflagen är straffbart att köpa sexuella tjänster av ung person. Enligt paragrafens 1 mom. är det straffbart att utlova eller ge ersättning för att få någon som är under 18 år att ha samlag eller företa någon annan sexuell handling. Straffet är böter eller fängelse i högst två år. Maximistraffet för brottet ändrades från ett år till två år fängelse genom den lagändring som trädde i kraft i början av juni 2011. Försök är straffbart också i fråga om detta brott. Bestämmelsen tillämpas på alla fall där sexuella tjänster köps av personer under 18 år. Ersättningen behöver inte representera ett ekonomiskt värde, utan kan bestå av t.ex. godkännande av en studieprestation. Om gärningsmannen köper sexuella tjänster av ett barn som inte har fyllt 16 år (i vissa fall 16–17-åringar) gör gärningsmannen sig samtidigt skyldig till brott för utnyttjande av barn (20 kap. 6 och 7 § i strafflagen).

Enligt artikel 3.1 c ska det i konventionsstaterna vara straffbart att även producera, distribuera, importera, exportera, bjuda ut eller sälja eller att för sådant syfte inneha barnpornografi enligt definitionen i artikel 2.

Straffbestämmelserna om barnpornografibrott finns i 17 kap. 18, 18 a och 19 § i strafflagen.

Till spridning av pornografisk bild gör sig enligt 17 kap. 18 § 1 mom. i strafflagen skyldig den som tillverkar, saluför eller till uthyrning bjuder ut eller på något annat sätt erbjuder eller gör tillgängliga, tillhandahåller, för in i eller ut ur Finland eller genom Finland till ett annat land eller på annat sätt sprider verklighetsbaserade eller verklighetstrogna bilder eller bildupptagningar som på ett sedlighetssårande sätt visar barn. Enligt 4 mom. ska som barn betraktas den som är yngre än 18 år och den vars ålder inte kan utredas, om det finns grundad anledning att anta att personen är yngre än 18 år. I momentet anges det också att en bild eller bildupptagning är verklighetsbaserad på det sätt som avses i 1 mom. om den har tillkommit i en situation där ett barn varit föremål för en verklig sedlighetssårande handling, och verklighetstrogen om den är förvillande lik en bild eller en bildupptagning som framställts genom fotografering eller på motsvarande sätt och föreställer en situation där ett barn är föremål för en sedlighetssårande handling.

Enligt 17 kap. 18 a § i strafflagen är det fråga om grov spridning av barnpornografisk bild om vid spridning av barnpornografisk bild 1) det barn som skildras är särskilt ungt, 2) bilden också skildrar grovt våld eller synnerligen förnedrande behandling av barnet, 3) brottet begås särskilt planmässigt, eller 4) brottet har begåtts som ett led i en i 1 a § 4 mom. avsedd organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet, och gärningen även bedömd som helhet är grov.

Skyldig till innehav av barnpornografisk bild gör sig enligt 17 kap. 19 § 1 mom. i strafflagen i sin tur den som obehörigen innehar en bild eller bildupptagning som på ett i 18 § avsett sedlighetssårande sätt visar barn. I paragrafens 2 mom. anges det att för innehav av barnpornografisk bild döms också den som mot betalning eller annars genom avtal skaffat tillgång till en sådan bild eller bildupptagning som avses i 1 mom. så att den utan lagring är tillgänglig i hans eller hennes dator eller motsvarande tekniska anordning.

Bestämmelserna i 17 kap. 18 och 19 § i strafflagen har på ett betydande sätt precisrats och ändrats genom den lag om ändring

av strafflagen (540/2011) som trädde i kraft den 1 juni 2011. I det sammanhanget fogades gärningssätten "på något annat sätt erbjuder eller gör tillgängliga" och "tillhandahåller" till 18 § 1 mom. i lagen. Till momentet fogades också begreppen "verklighetsbaserade" och "verklighetstrogna". Bestämmelserna i 17 kap. 19 § i strafflagen ändrades för det första så att brott mot innehav av barnpornografisk bild samordnades med brott mot spridning enligt 18 §. För att innehavsbrott skulle vara straffbart krävde man förut framställande av samlag eller något därmed jämförbart sexuellt umgänge samt att den sedlighetssårande gärningen är uppenbar, och sålunda förutsatte fullgörandet av rekvisitet för innehavsbrott att vissa ytterligare förutsättningar skulle uppfyllas jämfört med 18 §. Till 19 § fogades också ett nytt 2 mom. som gäller skaffande av tillgång till barnpornografi med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

Största delen av de ändringar som nyligen gjorts i bestämmelserna om barnpornografi hänför sig till ikraftsättandet i Finland av Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp. Bestämmelserna i protokollet dryftades redan då bestämmelserna om barnpornografi senast reviderades år 2004 (RP 34/2004 rd, särskilt s. 45–46 och 50–51). I sig har denna granskning delvis gjorts på nytt i samband med den senaste revideringen av bestämmelserna om barnpornografi, eftersom i artikel 3.1 c nämns samma gärningssätt som i artikel 20.1 i konventionen. Som en följd av konventionen har man i Finland kriminaliserat barnpornografibrott enligt en vidare skala än vad som förutsätts i protokollet, eftersom det som sagts ovan inte förpliktar konventionsstaterna att kriminalisera utnyttjandet av informations- och kommunikationsteknik för att skaffa tillgång till barnpornografi.

Samordningen av mediefostran och tillsynen över tillhandahållandet av bildprogram på nationell nivå sköts av Centralen för mediefostran och bildprogram (MEKU, för närvarande Statens filmgranskningsbyrå) som inleder sin verksamhet den 1 januari 2012. När det gäller sådan visning och spridning av bildprogram som föreskrivs som brott gäller ämbetsverkets tillsynsuppgift tillhandahållandet av F 18-program för minderåriga samt

tillhandahållandet av program utan åldersgränsklassificering och märkning om sådan.

I artikel 3.2 anges det att med förbehåll för bestämmelserna i den nationella lagstiftningen i en konventionsstat ska detsamma gälla försök att begå samt medhjälp och annan medverkan till någon av de nämnda handlingarna. Straffbarheten i fråga om försök, medhjälp och medverkan är enligt artikeln beroende av konventionsstaternas nationella lagstiftning.

När man utöver straffbestämmelserna dessutom beaktar bestämmelserna i 5 kap. i strafflagen, är medhjälp och medverkan till människohandelsbrott, koppleribrott och barnpornografibrott straffbara gärningar enligt finsk lagstiftning. Detsamma gäller olagligt framkallande av samtycke till adoption, vilket enligt RP 47/2011 rd föreslås bli straffbart i den nya 25 kap. 3 b § i strafflagen. Straffbarheten för försök omfattar alla andra brott enligt protokollet, utom innehav av barnpornografisk bild (17 kap. 19 § i strafflagen).

Kriminalisering av försök till innehav av barnpornografisk bild har dryftats i regeringens proposition RP 282/2010 rd. I propositionen (s. 62) konstateras det att när man överväger behovet av att kriminalisera försök, bör man beakta vad som sägs om kriminalisering av försök i regeringens proposition om revidering av straffrättens allmänna läror (RP 44/2002 rd, s. 133/II). Straffbarheten för försök grundar sig på ansvar för skuld och äventyrande. Försök är å ena sidan ett bevis på gärningsmannens skuld, å andra sidan är det förknippat med risk för rättskränkning. Ju allvarligare kränkning det är frågan om, desto större skäl är det utifrån strafflagens syfte, skyddet av intressen, att bestraffa också för brottsförsök. Hos oss är i regel försök till de allra grövsta brotten straffbart. Lagstiftarens verksamhet begränsas också av rättsskyddsaspekter och bevisproblem. Ju fler objektivt iakttagbara delgärningar som en serie gärningar med syftet att kränka eller äventyra ett rättsligt skyddat intresse kan delas in i, desto lättare är det för lagstiftaren att till brottet foga ansvar för försök. När brotten består av klart skönjbara delmoment, utgör rättsskyddet och bevisproblemen inte samma slags hinder för bestraffning av försök som när sådana delmoment inte kan urskiljas.

Enligt regeringens proposition RP 282/2010 rd kan man konstatera att redan det är exceptionellt att man kriminaliserar innehavet av något material som sådant, utan att det samtidigt är fråga om en handling av förberedelsekaraktär i syfte att begå något annat brott. I sig kan barnpornografiskt material som innehas spridas i framtiden, men spridning ingår inte i rekvisitet utan har kriminaliserats särskilt. När det gällande 17 kap. i strafflagen stiftades konstaterade även riksdagens grundlagsutskott (GrUU 23/1997 rd) att det måste anses exceptionellt att innehavet som sådant blir straffbart.

Det är i sig möjligt att innehav av barnpornografi föregås av klart urskiljbara åtgärder för att skaffa materialet. I regeringens proposition RP 282/2010 rd beaktar man dock att bestämmelserna om innehav av barnpornografisk bild i 17 kap. 19 § i strafflagen föreslås bli kompletterade så, att även gärnings sättet att skaffa sig tillgång till barnpornografi kriminaliseras. Det handlar då om fall där gärningsmannen inte innehar materialet men har tillgång till det. När man dessutom beaktar det föreskrivna maximistraffet i paragrafen, fängelse i ett år, kan det inte anses finnas tillräckliga grunder för att kriminalisera försök till innehav av barnpornografisk bild. Dessa uppfattningar kan även i detta sammanhang anses vara väsentliga.

Enligt artikel 3.3 ska varje konventionsstat belägga sådana brott med lämpliga straff som beaktar deras allvarliga beskaffenhet. Bestämmelsen ger konventionsstaterna relativt fria händer att föreskriva om straff för sådana brott. Strafnivån för brott i strafflagen påverkas av hur allvarliga och klandervärda brotten generellt bedöms vara samt på internationella förpliktelser. Dessutom ska följdriktigheten i straffsystemet beaktas så att straffskalorna för olika brott är rimliga i förhållande till varandra.

Som mest kan fängelsestraffet för människohandelsbrott vara sex år, för grov människohandel tio år, för koppleri tre år, för grovt koppleri sex år, för spridning av pornografisk bild två år, för grov spridning av barnpornografisk bild sex år och för innehav av barnpornografisk bild ett år. I samband med att nämnda brott kriminaliserades har också deras straffskalor bedömts, inte bara i ljuset av de internationella förpliktelser som ligger till

grund för dem, utan också med tanke på hur klandervärda och skadliga brotten är. I regeringens proposition RP 47/2011 rd föreslås det att maximistraflet för det nya brott som hänför sig till genomförandet av bestämmelserna i protokollet, dvs. olagligt framkallande av samtycke till adoption, ska vara fängelse i två år.

Enligt artikel 3.4 ska varje konventionsstat, med förbehåll för bestämmelserna i dess nationella lagstiftning, vidta de åtgärder som behövs för att fastställa juridiska personers ansvar för brott som avses i artikel 3.1. Beroende på konventionsstatens nationella rättsliga principer kan ett sådant ansvar för juridiska personer vara straffrättsligt, civilrättsligt eller administrativt.

Också denna punkt lämnar således ett betydande spelrum för staterna. Juridiska personers ansvar behöver inte vara straffrättsligt, utan det kan också vara civilrättsligt (t.ex. skadeståndsansvar) eller förvaltningsrättsligt (t.ex. återkallande av tillstånd för adoption enligt 52 § i adoptionslagen 153/1985, om vilket enligt RP 47/2011 rd ska föreskrivas i 89 § i den föreslagna adoptionslagen).

I Finland har straffansvaret för juridiska personer utvidgats så att det omfattar pornografibrott, koppleribrott och människohandelsbrott (17 kap. 24 §, 20 kap. 13 § och 25 kap. 10 § i strafflagen). Närmare bestämmelser om straffansvar för juridiska personer finns i 9 kap. strafflagen. Som påföljd döms en samfundsbot, vars lägsta belopp är 850 och vars högsta belopp är 850 000 euro (9 kap. 5 § i strafflagen).

Tvång omfattas inte av straffansvaret för juridiska personer i de sällsynta fall där 25 kap. 8 § i strafflagen kan komma att tillämpas i situationer som avses i artikel 3.1 a ii) eller där den föreslagna nya 25 kap. 3 b § i strafflagen om olagligt framkallande av samtycke till adoption blir tillämplig i fråga om den punkten. Men även i dessa situationer kan i fråga om sådana andra brott som nämns ovan även civilrättsligt ansvar eller förvaltningsrättsligt ansvar komma på fråga vid sidan om straffansvaret för juridiska personer.

Ett brott som begås inom ramen för rörelse som bedrivs av en juridisk person kan leda till att den person som vid drivandet av rörelse har gjort sig skyldig till brottsligt förfarande kan meddelas näringsförbud. Då Euro-

parådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp sattes i kraft i Finland, ändrades 3 § i lagen om näringsförbud (1059/1985) så att till paragrafen fogades ett 3 mom. Enligt momentet kan näringsförbud meddelas en person som vid drivandet av rörelse gjort sig skyldig till pornografibrott eller till koppleribrott eller människohandelsbrott som riktar sig mot en person under 18 år.

Den arbetsgrupp som tillsatts av utrikesministeriet och som har i uppdrag att bereda ikraftsättandet av Europarådets konvention om åtgärder mot människohandel har i sitt betänkande föreslagit att lagen om näringsförbud ska ändras så att den motsvarar bestämmelserna i artikel 23.4 i konventionen. I nämnda artikel förutsätts det bl.a. att konventionsstaterna vidtar de lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder som möjliggör att en inrättning som använts för bedrivande av människohandel kan stängas temporärt eller permanent, eller genom vilka förövaren tillfälligt eller varaktigt förbjuds att bedriva sådan verksamhet inom ramen för vilken brottet har begåtts.

I arbetsgruppens betänkande föreslås således att lagen om näringsförbud ska kompletteras i fråga om förutsättningarna för näringsförbud i 3 § så att näringsförbud kan meddelas den som vid drivandet av rörelse har gjort sig skyldig till människohandelsbrott eller grovt människohandelsbrott eller till försök eller medverkan till ett sådant brott. I betänkandet föreslås det dessutom att bestämmelsen om näringsförbudets innehåll i 4 § ska utvidgas så att den som meddelats näringsförbud inte själv eller genom mellanhänder får driva sådan rörelse i samband med vilken ett människohandelsbrott har begåtts och inte heller i övrigt vara verksam i samband med drivandet av rörelse enligt vad som avses i lagen. Enligt förslaget ska tillfälligt näringsförbud likaså kunna meddelas den som är misstänkt eller åtalad för brott som begåtts vid drivande av rörelse och det kan anses sannolikt att näringsförbud kommer att meddelas, och om meddelande av tillfälligt näringsförbud behövs för att förhindra rörelse som ska anses skadlig eller människohandelsbrott.

I artikel 3.5 finns en allmän bestämmelse om konventionsstaternas skyldighet att vidta

alla lämpliga rättsliga och administrativa åtgärder för att säkerställa att alla personer som ansluter sig till adoptionen av ett barn handlar i överensstämmelse med tillämpliga internationella rättsligt instrument. I RP 47/2011 rd föreslås det således att det ska stiftas en ny adoptionslag, och de internationella förpliktelserna har beaktats vid beredningen av lagen. Särskilt genom den lagstiftning som föreslås i propositionen sätts den år 2008 antagna Europarådets konvention om adoption av barn (CETS nr 202) i kraft i Finland. I den nya adoptionslagen kommer det, liksom även i den gällande adoptionslagen, att finnas särskilda bestämmelser om internationell adoption.

Artikel 4

I artikel 4 i protokollet regleras konventionsstaternas territoriella jurisdiktion. Enligt artikel 4.1 ska konventionsstaterna vidta åtgärder för att fastställa sin behörighet över brott som anges i artikel 3.1 när brotten begås på dess territorium eller ombord på ett fartyg eller flygplan som är registrerat i den staten.

Artiklarnas 4.1-4.3 förhållande till 1 kap. i strafflagen har behandlats i regeringens proposition RP 34/2004 rd, som gäller människohandelsbrott, koppleribrott och barnpornografibrott (s. 67 och 68). I detta sammanhang kan man instämma med motiveringen till propositionen till den del det anförs att artikel 4 i protokollet inte verkar kräva några ändringar i 1 kap. i strafflagen.

I fråga om artikel 4 i protokollet ska 1 kap. 1 och 2 § i strafflagen beaktas. Enligt 1 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen ska på brott som har begåtts i Finland tillämpas finsk lag. I 1 kap. 2 § 1 mom. anges det att på brott som har begåtts ombord på ett finskt fartyg eller luftfartyg tillämpas finsk lag, om brottet har begåtts

1) när fartyget befann sig på öppna havet eller inom ett område som inte tillhör någon stat eller när luftfartyget befann sig inom eller ovanför ett sådant område, eller

2) när fartyget befann sig inom en främmande stats område, eller när luftfartyget befann sig inom eller ovanför ett sådant område, och brottet har förövats av fartygets befälhavare eller en medlem av besättningen eller en passagerare eller någon som annars har medföljt fartyget.

Enligt 1 kap. 2 § 2 mom. i strafflagen tillämpas finsk lag även på brott som befälhavaren för eller en medlem av besättningen ombord på ett finskt fartyg eller luftfartyg förövat utanför Finland, om gärningsmannen genom sin gärning brutit mot en särskild skyldighet som enligt lag åvilar honom i egenskap av befälhavare eller medlem av besättningen.

Tillämpningsområdet för Finlands strafflag är något snävare än vad som förutsätts i artikel 4.1 i protokollet. Finlands strafflag kan inte tillämpas på brott som begåtts ombord på ett finskt fartyg eller luftfartyg, om brottet har begåtts när fartyget befann sig inom en främmande stats område eller när luftfartyget befann sig inom eller ovanför ett sådant område och inte heller om brottet har begåtts av någon annan än en person som avses i 1 kap. 2 § 2 mom. i strafflagen. Avvikelsen från förpliktelsen enligt protokollet kan dock anses vara mycket liten.

Tillämpningsområdet för 1 kap. 2 § 2 mom. i strafflagen omfattar t.ex. inte personer som besöker ett fartyg i hamn, personer som inte hör till besättningen men arbetar på ett luftfartyg när det befinner sig på en flygplats och inte heller lotsar ombord på en båt under färd.

De begränsningar som anges i 1 kap. 2 § i strafflagen har föga betydelse i praktiken. Motsvarande avvikelse mellan den internationella förpliktelsen och strafflagen gäller t.ex. artikel 15.1 i Palermokonventionen. När konventionen sattes i kraft ansåg man likväl att det inte är nödvändigt att ändra strafflagen (RP 32/2003 rd). Också i regeringens proposition gällande människohandels-, koppleri- och barnpornografibrott (RP 34/2004 rd) har skillnaden bedömts vara mycket liten. Därför anses det inte finnas skäl att i detta sammanhang ändra bestämmelserna i 1 kap. 2 § i strafflagen.

Enligt artikel 4.2 i protokollet får varje konventionsstat vidta sådana åtgärder som kan vara nödvändiga för att fastställa sin behörighet över de brott som anges i artikel 3.1. när den misstänkta gärningsmannen är medborgare i den staten eller en person som är stadigvarande bosatt på dess territorium, eller när offret är medborgare i den staten.

Artikel 4.2 i protokollet gäller grunderna för behörighet enligt prövning. Enligt 1 kap.

6 § 1 mom. i strafflagen ska på brott som en finsk medborgare har begått utanför Finland tillämpas finsk lag. Om brottet har förövats inom ett område som inte tillhör någon stat, är en förutsättning för straffbarheten att på brottet enligt finsk lag kan följa fängelse i över sex månader. Med finsk medborgare jämföras enligt 1 kap. 6 § 2 mom. 1 punkten i strafflagen den som vid gärningstidpunkten eller när rättegången inleds är varaktigt bosatt i Finland. I 1 kap. 5 § i lagen anges att på brott som riktar sig mot en finsk medborgare och som har begåtts utanför Finland tillämpas finsk lag, om på gärningen enligt finsk lag kan följa fängelse i över sex månader. De brott som avses i artikel 3.1 i protokollet är sådana att för dem har föreskrivits fängelsestraff på över sex månader. Det har föreslagits att det även för framkallande av samtycke till adoption ska föreskrivas om ett maximifängelsestraff som överstiger fängelse i över sex månader.

I artikeln tas det inte ställning till kravet på dubbel straffbarhet, som enligt 1 kap. 11 § i strafflagen begränsar möjligheten att tillämpa finsk lag i behovsprövade fall enligt artikel 4.2, dvs. när en finsk medborgare eller en utlänning som är varaktigt bosatt i Finland har begått ett brott utomlands eller när en finsk medborgare har utsatts för brott på en främmande stats territorium. Enligt 1 mom. kan i sådana fall finsk lag komma att tillämpas endast om gärningen är straffbar också enligt lagen på gärningsorten och om även en domstol i den främmande staten kunde ha dömt ut straff för gärningen. Enligt samma moment gäller detta krav emellertid inte pornografibrott och inte heller koppleribrott som riktar sig mot en person som är under aderton år. I 1 kap. 7 § 3 mom. i strafflagen har människohandelsbrott angetts som internationella brott, på vilka tillämpas finsk lag oberoende av gärningsplatsen.

Enligt artikel 4.3 i protokollet ska varje konventionsstat även vidta sådana åtgärder som kan vara nödvändiga för att fastställa sin behörighet över de nämnda brotten när det misstänkta gärningsmannen vistas på dess territorium och den inte utelämnar honom eller henne till en annan konventionsstat av det skälet att brottet har begåtts av en av dess medborgare. Punkten omfattar principen om att "utlämna eller döma" (aut dedere aut ju-

dicare) som förekommer allmänt i straffrättsliga internationella handlingar.

Lagstiftningen i Finland möjliggör i stor utsträckning utlämning av gärningsmän, även finska medborgare, för sådana brott som avses här. I princip kommer utlämning i fråga när det strängaste föreskrivna straffet för brottet är fängelse i minst ett år. Detta villkor uppfylls i fråga om människohandels-, koppleri- och barnpornografibrott. Detsamma gäller också den föreslagna bestämmelsen om olagligt framkallande av samtycke till adoption. Närmare bestämmelser om förutsättningarna och villkoren för utlämning finns i 2-7 § i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga nordiska länderna (1383/2007), 2-10 § i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (1286/2003) och i 2-12 § i lagen om utlämning för brott (456/1970). Förutom de internationella förpliktelser som ligger till grund för dessa lagar har Finland bilaterala avtal om utlämning för brott med t.ex. Amerikas Förenta stater, Kanada och Australien. När man dessutom beaktar att de brott som avses i protokollet till stor del kommer att omfattas av finsk jurisdiktion i enlighet med vad som sägs i anslutning till de föregående punkterna i artikeln, kan punkten inte anses problematisk med hänsyn till lagstiftningen i Finland.

Enligt artikel 4.4 i protokollet utesluter protokollet inte någon straffrättslig behörighet som utövas i enlighet med nationell lagstiftning. Punkten innebär inte några förpliktelser för konventionsstaterna.

Artikel 5

Artikel 5 i protokollet gäller utlämning för brott. Enligt artikel 5.1 ska de brott som avses i artikel 3.1 i protokollet anses som utlämningsbara brott enligt varje befintligt utlämningsavtal mellan konventionsstater och brotten ska också anses som utlämningsbara brott enligt varje utlämningsavtal som senare ingås mellan sådana, i enlighet med de villkor som anges i dessa avtal. I artikel 5.3 konstateras det att konventionsstater i vilka förekomsten av ett avtal inte är ett villkor för utlämning ska sinsemellan erkänna sådana brott som utlämningsbara brott och inte något annat följer av villkoren i den anmodade statens lagstiftning.

Artikel 5.1 och 5.3 utvidgar inte skyldigheten för en konventionsstat som tar emot en begäran om utlämning att ge sitt samtycke till utlämning i förhållande till de bestämmelser som staten tillämpar på grund av utlämningsavtal eller nationell lagstiftning. Utlämning sker i överensstämmelse med villkoren i utlämningsavtalen eller enligt de villkor som bestäms i lagstiftningen i den stat som tar emot begäran om utlämning. Dessa villkor kan gälla t.ex. det krav på minimistraff som ställts för brottet i fråga eller grunderna för vägran. De nämnda punkterna kan sålunda inte anses medföra något behov att ändra lagstiftningen i fråga om utlämning för brott. Som det redan konstaterades i samband med artikel 4.3 möjliggör lagstiftningen i Finland i stor utsträckning utlämning från Finland för sådana brott som avses i protokollet.

Något behov att ändra lagstiftningen följer inte heller av artikel 5.2, i vilken anges att en konventionsstat i vilken förekomsten av ett avtal är ett villkor för utlämning mottar en utlämningsframställning från en annan konventionsstat som den inte har något utlämningsavtal med, får den betrakta protokollet som rättslig grund för utlämning med avseende på sådana brott. Innehållet i punkten är en användningsfråga och dessutom ska på utlämningsframställningen tillämpas de villkor som den anges i den mottagande statens lagstiftning.

Enligt den preciserande bestämmelsen i artikel 5.4 ska sådana brott med tanke på utlämning mellan konventionsstater behandlas som om de hade begåtts inte bara på den plats där de inträffade utan även på territorierna i de stater av vilka det krävs att de ska fastställa sin behörighet i enlighet med artikel 4. Artikel 5.5 i sin tur ställer krav på att konventionsstaterna ska väcka åtal mot gärningsmannen, om den anmodade staten inte utelämnar gärningsmannen på grund av hans eller hennes nationalitet. Liksom artikel 4.3 i protokollet omfattar också denna punkt principen om att "utlämna eller döma". Punkterna förutsätter inte några ändringar av lagstiftningen.

Artikel 6

Artikel 6 i protokollet innehåller allmänna bestämmelser om lämnande av rättshjälp i samband med brottsutredningar, rättegångar

och utlämningsprocesser i anslutning till brott som omfattas av protokollets tillämpningsområde.

Enligt artikel 6.1 ska största möjliga bistånd ges.

Enligt artikel 6.2 fullgör konventionsstaterna sina skyldigheter enligt punkt 1 i artikeln i överensstämmelse med de gällande fördrag eller andra överenskommelser som eventuellt har ingåtts mellan dem, och om det inte finns några sådana, i enlighet med sin nationella lagstiftning. Skyldigheten att effektivt tillämpa befintliga avtalsbestämmelser eller gällande lagstiftning förutsätter inte några lagstiftningsmässiga åtgärder med tanke på en anslutning till protokollet. I detta sammanhang kan emellertid några centrala lagar och handlingar i anslutning till internationell rättshjälp nämnas.

Internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden regleras av lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden (4/1994). Enligt 1 § i den lagen omfattar internationell rättshjälp bl.a. delgivning av beslut som har samband med behandlingen av straffrättsliga ärenden, hörande av vittnen och sakkunniga, användning av tvångsmedel för inhämtande av bevis eller för säkerställande av verkställigheten av en förverkandepåföljd, vidtagande av åtgärder för väckande av åtal och utlämnande av uppgifter ur straffregistret. Till fullgörandet av Europeiska unionens skyldigheter ansluter sig lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen om ömsesidig rättshjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater och tillämpning av konventionen (148/2004), lagen om verkställighet i Europeiska unionen av frysningsbeslut av egendom eller bevismaterial (540/2005) och lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rambeslutet om en europeisk bevisinhämtningsorder för att inhämta föremål, handlingar eller uppgifter som ska användas i straffrättsliga förfaranden och om tillämpning av rambeslutet (729/2010).

Bland de internationella instrumenten kan också nämnas vissa av Europarådets instrument, nämligen europeiska konventionen om utlämning för brott (FördrS 32/1971) och europeiska konventionen om inbördes rättshjälp i brottmål (FördrS 30/1981) med tilläggspro-

tokoll samt konventionen om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott (FördrS 53/1994). Med stöd av dessa konventioner, som alltså också Finland har anslutit sig till, bedrivs internationellt samarbete även i fråga om sådana brott som avses i det aktuella protokollet. Finland har dessutom ingått bilaterala rättshjälpkonventioner med vissa stater.

Närmare bestämmelser om uppfyllandet av de internationella förpliktelserna om utlämning finns i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga nordiska länderna (1383/2007), lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (1286/2003) och i lagen om utlämning för brott (456/1970). Utlämnandet av brottslingar regleras även i rådets rambeslut om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (2002/584/RIF, EGT L 190, 18.7.2002).

I Finland arbetar polisen i överensstämmelse med de lagar och överenskommelser som anges ovan. Den nationella centrala myndigheten inom polisen är Centralkriminalpolisen. Framställningar om rättshjälp sänds till justitieministeriet. Inom polisen finns det anvisningar om genomförandet av ovan nämnda åtgärder, bl.a. en föreskrift som gäller polisens internationella samarbete vid utredning av brott (2020/2011/1507).

Artikel 7

Artikeln innehåller i anslutning till vissa straffrättsliga påföljder bestämmelser som kan tillämpas efter prövning ("om inte annat följer av bestämmelserna i staternas nationella lagstiftning"), dvs. avsteg från bestämmelserna kan göras genom nationell lagstiftning.

Artiklarna 7.a och 7.b gäller beslag och förverkande av föremål som används för att begå eller underlätta brott liksom även av vinster från sådana brott samt internationell rättshjälp i anslutning till beslagtagande och förverkande. Lagstiftningen i Finland och de internationella förpliktelser som är bindande för Finland kan väl anses uppfylla de skyldigheter som anges i punkterna. De centrala bestämmelserna om nationella åtgärder finns i 3–5 kap. (skingringsförbud och kvarstad, beslag samt husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning) i tvångsmedelslagen

(450/1987) och i 10 kap. (förverkandepåföljder) i strafflagen. Vid ingången av 2014 träder den nya tvångsmedelslagen (806/2011) i kraft, och i dess 6–8 kap. föreskrivs om kvarstad, beslag och genomsökning. I det sammanhanget genomförs det en samordning av säkringsåtgärderna, så att den enda straffprocessuella säkringsåtgärden är kvarstad. Avskaffandet av skingringsförbudet betyder likväl inte att myndigheternas behörighet blir snävare, utan regleringen av kvarstad kompletteras på motsvarande sätt. De viktigaste lagar och internationella instrument som ansluter sig till rättshjälp även enligt denna artikel har redan nämnts i motiveringen till artikel 6.

I artikel 7.c ingår en skyldighet efter prövning att vidta åtgärder i syfte att tillfälligt eller slutgiltigt stänga lokaler som har använts till att begå sådana brott som avses ovan.

I vissa av Europarådets konventioner från den senaste tiden har motsvarande skyldighet emellertid angetts så, att som ett alternativ till den föreskrivs det om ett förbud för förövaren att tillfälligt eller varaktigt bedriva sådan verksamhet inom ramen för vilken brottet har begåtts (artikel 23.4 i konventionen om bekämpande av människohandel samt artikel 27.3 b i konventionen om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp). Denna punkt skiljer sig från förpliktelserna i Europarådets konventioner också på så sätt att skrivsättet tillåter nationella avvägningar. I Europarådets konventioner har punkten i fråga skrivits i ovillkorligt förpliktande form ("shall adopt such legislative or other measures" och "shall take the necessary legislative or other measures"). Med stöd av konventionernas förklaringspromemorior är det fråga om en avtalsbestämmelse som uttryckligen gäller näringsverksamhet.

I samband det nationella ikraftsättandet av konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp har lagen om näringsförbud ändrats så att näringsförbud kan meddelas en person som vid drivandet av rörelse har gjort sig skyldig till pornografibrott enligt 17 kap. i strafflagen eller till koppleribrott eller människohandelsbrott som riktar sig mot en person under 18 år. Näringsförbud kan i sådana fall också meddelas som tillfälligt.

Vid beredningen av det nationella ikraftsättandet av konventionerna om sexualbrott mot barn och människohandel (RP 282/2010 rd och 122/2011 rd) har man ansett att det av många olika orsaker är ändamålsenligt att av de alternativ som står till buds välja det att förövaren förvägras att utöva aktiviteten. Att förbjuda yrkes- eller näringsverksamhet kan anses primärt i förhållande till att stänga en lokal, eftersom denna verksamhet bedrivs av fysiska personer medan lokalerna endast är redskap för verksamheten. Man kan senare, t.ex. efter ett ägarbyte, driva laglig och även annars godtagbar rörelse i lokaler som tidigare har använts för att begå sexualbrott mot barn eller människohandelsbrott. Det kan dessutom anses vara problematiskt att stänga lokaler med tanke på egendomsskyddet enligt 15 § i grundlagen. Man bör också notera att det i det straffrättsliga systemet i Finland redan finns en påföljd med vars hjälp man kan förbjuda verksamhet som utövas av personer som har begått brott eller för att förhindra fortsatt brottslig verksamhet. Påföljden att stänga lokaler och frågan om hur den lämpar sig med tanke på påföljdssystemet i Finland har således nyligen prövats i samband med ikraftsättandet av två konventioner.

Artikel 8

I artikeln bestäms om rättigheterna för de barn som är offer och om det stöd och bistånd som tillhandahålls dem under de olika skedena av straffprocessen.

I Europarådets riktlinjer för barnvänligt rättsväsende är utgångspunkten att trygga barnets ställning vid all rättstillämpning. Vid bedömningen av barnets ställning ska man enligt riktlinjerna beakta barnets åsikt liksom även barnets alla andra rättigheter, såsom rätten till värdighet, frihet och icke-diskriminering. Alla myndigheter som har att göra med barn ska i sin verksamhet beakta alla omständigheter som är av betydelse i sammanhanget, såsom barnets psykiska och fysiska välbefinnande samt barnets rättsliga, sociala och ekonomiska rättigheter.

Till barnets rättigheter under rättegångsförfarandet hör enligt riktlinjerna bl.a. tillträde till domstolen, rätten till ett eget ombud i rätten samt vid behov rätt till fri rättshjälp. Enligt riktlinjerna ska ett barn ha rätt att bli

hörd och framföra sin åsikt. Vid rättstillämpningen ska onödigt dröjsmål undvikas. Domstolsbehandlingen ska ordnas på ett sådant sätt att det tar barnet i beaktande, t.ex. med tanke på fysiska och språkliga förhållanden. När barn vittnar i rätten ska deras ställning underlättas på alla tänkbara sätt, t.ex. så att personer som är utbildade för att arbeta med barn sköter utfrågningen. Antalet gånger då ett barn ska vittna bör begränsas, och när ett barn är offer för brott eller vittnar ska särskilt möjligheten till audiovisuella upptagningar utnyttjas.

Enligt artikel 8.1 ska konventionsstaterna besluta om lämpliga åtgärder för att under alla stadier av det straffrättsliga förfarandet skydda de rättigheter och intressen de barn har som är offer för de verksamheter som strider mot bestämmelserna i protokollet, särskilt genom att a) erkänna barnens sårbarhet och anpassa förfarandena till deras särskilda behov, inbegripet deras speciella behov som vittnen, b) informera barnen om deras rättigheter och deras roll i samt omfattningen, utvecklingen och den fortsatta handläggningen av förfarandena samt om avgörandet av deras fall, c) låta barnens synpunkter, behov och andra intressen framföras och beaktas i förfaranden där deras personliga intressen berörs, på ett sätt som är förenligt med bestämmelserna om rättegångsförfarande i den nationella lagstiftningen, d) tillhandahålla lämpligt stöd till barnoffren under hela rättegången, e) skydda, när det är lämpligt, barnens privatliv och identitet och vidta åtgärder i enlighet med nationell lagstiftning för att förhindra otillbörlig spridning av information som skulle kunna leda till att barnen identifieras, f) vid behov tillförsäkra att barnen och deras familjer och vittnen ges skydd mot hotelser och vedergällning, och g) undvika onödiga dröjsmål vid meddelandet av en dom och verkställande av avgöranden om ersättning till barnen.

När det gäller artikel 8.1 a) anges det i 11 § i förordningen om förundersökning och tvångsmedel (575/1988) att vid förundersökning ska barn bemötas på det sätt som deras ålder och utvecklingsnivå förutsätter. Särskilt ska det ses till att barnet inte i onödan orsakas olägenheter i skolan, på arbetsplatsen eller i någon annan för barnet viktig omgivning. Enligt paragrafen ska undersökningsåt-

gärder som berör barn i mån av möjlighet utföras av polismän som är väl förtrogna med denna uppgift. I paragrafen sägs det att förundersökningsmyndigheten vid behov ska rådfråga en läkare eller någon annan sakkunnig om barnet kan utsättas för undersökningsåtgärder. Motsvarande reglering har tagits in i 4 kap. 7 § i den nya förundersökningslagen (805/2011), som redan godkänts av riksdagen och träder i kraft vid ingången av 2014.

I Polisstyrelsens anvisning som gäller möte med barn i polisverksamheten och vid förundersökning (2020/2011/1610; gäller fr.o.m. 3.7.2011 tills vidare) sägs det att förundersökningsåtgärderna ska inledas omedelbart i ett sådant fall när ett barn är målsägande. Dessutom har inrikesministeriet den 27 december 2007 utfärdat en föreskrift som gäller polisens och barnskyddsmyndigheternas samarbete i fråga om anmälningsskyldigheten enligt barnskyddslagen (SM-2007-03802/tu-41). Föreskriften innehåller bl.a. anvisningar för polisen när det gäller det att komma överens om samarbetet gällande de praktiska barnskyddsåtgärderna med kommunens barnskyddsmyndigheter. För att effektivt utreda ett brott som har begåtts mot ett barn kan det vara nödvändigt att snabbt göra en teknisk undersökning och en rättsmedicinsk undersökning som utförs av en läkare eller rättsläkare. I Polisstyrelsens anvisning hänvisas det till det som sägs i 11 § i förordningen om förundersökning och tvångsmedel, dvs. att undersökningsåtgärder som berör barn i mån av möjlighet ska utföras av polismän som är väl förtrogna med denna uppgift.

I Polisstyrelsens anvisning anges det att när små barn eller retarderade barn eller barn med psykiska störningar ska förhöras kan polisen vid behov rådfråga en sakkunnig och komma överens om att en intervju med barnet görs på det mest ändamålsenliga sättet. En polis ska alltid finnas på plats när barnet intervjuas men behöver inte vara i samma rum som barnet. Enligt anvisningen ska barnet förhöras på en och samma plats, om förhöret eller intervjun sker i form av myndighetssamarbete.

I Polisstyrelsens anvisning sägs det att förhöret ska hållas så snart som möjligt efter att en brottsmisstanke har uppstått. Den som

förhör barnet ska kunna kommunicera med barnet på ett sådant sätt att det stöder förutläggningarna att få en så heltäckande, detaljerad och exakt beskrivning som möjligt av händelserna eller det misstänkta brottet. I början av förhöret ska man öva barnet i att tala fritt genom att diskutera andra saker än sådana som ansluter sig till brottsmisstanken. Enligt anvisningen är det viktigt att man talar om för barnet att det kan avbryta, fråga och rätta förhørsledaren, om denne feltolkar eller missförstår barnet. I anvisningen sägs att det är viktigt att barnet känner sig tryggt. Det första intervjutillfället kan användas till att lära känna varandra.

Målsägandens rättegångsbiträde och stödperson, vilka behandlas mer ingående nedan i anslutning till punkt d, kan stödja målsäganden under förundersökningen och domstolsbehandlingen. I 33 § i förundersökningslagen (449/1987) sägs det dessutom att om den som förhörs inte har fyllt 15 år har vårdnadshavaren, intressebevakaren eller någon annan laglig företrädare rätt att vara närvarande vid förhöret. Om en omyndig som har fyllt 15 år är målsägande, har vårdnadshavaren, intressebevakaren eller någon annan laglig företrädare för den omyndige rätt att vara närvarande vid förhöret, ifall en sådan person enligt 12 kap. 1 eller 2 § i rättegångsbalken vid rättegång som gäller det brott som undersöks skulle få föra talan i stället för eller vid sidan av den omyndige. Utredaren kan dock förbjuda en företrädare för den omyndige att vara närvarande vid förhöret, om personen misstänks för det brott som undersöks. I 7 kap. 14 § i den nya förundersökningslagen har det tagits in bestämmelser som till stora delar motsvarar det som anges ovan. Bestämmelserna i förundersökningslagen hindrar inte att förutom de personer som anges i föregående stycke även andra personer stöder målsäganden vid förundersökningsförhöret eller annars vid förundersökningen. I praktiken tillåts det uppenbarligen också att sådana personer medverkar vid förhöret. För tydlighetens skull kompletteras regleringen i 7 kap. 12 § i den nya förundersökningslagen, i vilken föreskrivs om när personer som stöder den som ska förhöras får vara närvarande. Kompletteringen jämfört med den gällande lagen anges i paragrafens andra mening där det sägs att utredaren på begäran får tillåta att

även någon annan som stöder en part eller ett vittne får närvara vid förhöret, om det inte försvårar utredningen av brottet eller äventyrar tystnadsplikten.

I 39 a § i förundersökningslagen anges det att förhör med målsäganden ska videobandas eller lagras genom någon annan jämförbar bild- och ljudupptagning. Förhöret ska spelas in, om avsikten är att förhørsberättelsen ska användas som bevis vid rättegång och den förhörde på grund av sin unga ålder eller störningar i de psykiska funktionerna sannolikt inte kan höras personligen där utan att förorsakas men. Vid förhöret ska man beakta de särskilda krav som den förhördes utvecklingsnivå ställer på förhörsmetoderna, antalet personer som deltar i förhöret och de övriga förhållandena under förhöret. Motsvarande reglering finns i 9 kap. 4 § i den nya förundersökningslagen.

Till 39 a § i förundersökningslagen ansluter sig också 17 kap. 11 § 2 mom. i rättegångsbalken, där det sägs att om någon som inte har fyllt 15 år eller vars psykiska funktioner är störda, vid förundersökningen har avgett en berättelse som har videobandats eller lagrats genom någon annan jämförbar bild- och ljudupptagning, får denna berättelse användas som bevis vid domstol, om den åtalade har getts möjlighet att ställa frågor till den som förhörts.

I den reglering som gäller rättegångsförfarandet beaktas ställningen för barn som är målsägande i ett brottmål. I 17 kap. 21 § 1 mom. i rättegångsbalken anges det att den som inte har fyllt 15 år kan höras i bevissyfte, om domstolen anser att detta är lämpligt och om 1) personligt hörande har väsentlig betydelse för att saken ska kunna redas ut, och 2) hörandet sannolikt inte orsakar personen sådant lidande eller annat men som kan skada honom eller hans utveckling. Enligt 2 mom. ska domstolen vid behov förordna en stödperson för den som ska höras. I fråga om stödpersonen gäller vad som i 2 kap. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) föreskrivs om stödpersoner för målsägande. Enligt 3 mom. ska den som hörs förhöras av domstolen, om inte domstolen anser att det finns särskilda skäl att enligt 33 § i lagen anförtro parterna förhöret. Parterna ska ges tillfälle att ställa frågor till den som hörs. Hö-

randet kan vid behov äga rum på någon annan plats än i domstolens rättssal.

Med stöd av 17 kap. 34 och 34 a § i rättegångsbalken kan en målsägande höras vid huvudförhandlingen utan att den åtalade är närvarande samt målsäganden höras utan att han eller hon personligen är närvarande. I det senare fallet kan videokonferens eller någon annan lämplig teknisk dataöverföring anlitas, så att de som deltar i sammanträdet har sådan kontakt att de kan både höra och se varandra, om domstolen anser att detta är lämpligt. I sådana fall ska parterna likväl ges tillfälle att ställa frågor till den som hörs. De grunder som anges i 17 kap. 34 och 34 a § i rättegångsbalken hänför sig till många delar till situationer som orsakar offret extra lidande. I 17 kap. 34 a § 1 mom. i rättegångsbalken anges det att målsägande kan höras vid huvudförhandlingen utan att de är personligen närvarande om t.ex. den som ska höras inte personligen kan närvara vid huvudförhandlingen på grund av sjukdom eller av andra skäl eller om personlig närvaro vid huvudförhandlingen orsakar oskäliga kostnader eller oskälig olägenhet i förhållande till betydelsen av beviset (1 punkten), förfarandet behövs för att den som ska höras, eller någon som står i ett nära förhållande till denne ska kunna skyddas för hot mot liv eller hälsa (3 punkten) eller den som ska höras inte har fyllt 15 år eller hans psykiska funktioner är störda (4 punkten). De grunder som anges i nämnda paragrafer i rättegångsbalken möjliggör i stor utsträckning hörande av offret utan att den åtalade är närvarande samt hörande av offret utan dennes personliga närvaro.

Bestämmelser om tillämpningen av utlänningslagen (301/2004) på minderåriga finns i lagens 6 §, där det förutsätts bl.a. att uppmärksamhet ska fästas vid barnets bästa. Dessutom förutsätts det i lagens 1 § att internationella fördrag som är förpliktande för Finland ska beaktas, och till dem hör bl.a. konventionen om barnets rättigheter.

Bestämmelser om de tjänster och stödåtgärder som inom systemet för hjälp till offer för människohandel även ska ges minderåriga offer har tidigare funnits i lagen om främjande av invandrades integration samt mottagande av asylsökande (493/1999, den tidigare integrationslagen). Den tidigare integrationslagen har den 1 september 2011 ersatts

med lagen om främjande av integration (1386/2010, den nya integrationslagen) och lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd (746/2011, lagen om mottagande).

I lagen om mottagande föreskrivs det om tillämpningen av lagen på barn och på personer i utsatt ställning. I lagens 5 § anges det att då lagen tillämpas på den som är yngre än 18 år ska särskild uppmärksamhet fästas vid faktorer som hänför sig till barnets bästa och barnets utveckling och hälsa. Vid bedömningen av barnets bästa ska bestämmelserna om bedömning av barnets bästa i barnskyddslagen (417/2007) beaktas. I 2 mom. sägs det att då åtgärder genomförs, ska barnets önskemål och åsikt utredas och beaktas enligt barnets ålder och utvecklingsnivå. Endast i sådana fall där utredningen skulle äventyra barnets hälsa eller utveckling eller det i övrigt är uppenbart onödigt behöver barnets åsikt inte utredas. Ett barn som fyllt 12 år ska ges tillfälle att i enlighet med 34 § i förvaltningslagen bli hört i ett ärende som gäller barnet självt. Enligt 3 mom. ska ärenden som gäller barn behandlas skyndsamt. Enligt 6 § i lagen om mottagande ska de särskilda behov som beror på en persons särskilt utsatta ställning, såsom på åldern eller det fysiska och psykiska tillståndet, beaktas hos personer som söker internationellt skydd, får tillfälligt skydd eller är offer för människohandel.

Då man undersöker fall där människohandel misstänks går man i praktiken till väga så att det eventuella offret i första hand behandlas som ett offer, inte som misstänkt för brott, fastän hans eller hennes handlingar verkar uppfylla t.ex. rekvisitet för förseelse enligt utlänningslagen. I prövningen utgår man från att offren behöver tid att återhämta sig samt stöd för att komma över traumatiska erfarenheter. Dessutom behandlas alla personer som inte fyllt 18 år som barn. Av detta följer att bl.a. det första samtalet med ett barn måste göras med beaktande av barnets bästa. Barn kan i praktiken inte förutsättas samarbeta med myndigheterna på motsvarande sätt som vuxna.

Vid justitieministeriet pågår flera arrangemang som ansluter sig till ett barnvänligt rättsväsende och som har som syfte att förbättra barns ställning vid rättegångar och un-

dersökningar. Lagstiftningen och rättegångsförfarandet dryftas med utgångspunkt i beaktandet av minderåriga. Vid fyra tingsrätter har man inlett ett tvåårigt försök med användning av sakkunnigbiträden vid domstolsförlikning som gäller vårdnad om barn, umgängesrätt och underhåll. Även i domarutbildningen utgör frågorna i anslutning till ett barnvänligt rättsväsende ett prioriterat område. Barnens ställning beaktas i samband med saneringar och planeringen av tingshus.

Den expertgrupp som tillsatts av social- och hälsoministeriet och som hade i uppgift att utreda sexuellt utnyttjande av barn föreslog i sitt betänkande av den 20 augusti 2009 (social- och hälsovårdsministeriets rapporter 2009:30) att man i Finland ska inleda ett försök med den s.k. barnhusmodellen, som är förknippat med beaktandet av de särskilda behov som barnoffer har. Enligt expertgruppens promemoria är det fråga om en handlingsmodell där utredningen av brott mot barn fungerar utifrån ett barncentrerat synsätt. Barnet skickas inte mellan olika platser, utan hela utredningsarbetet görs under samma tak. Barnet intervjuas av en enda person, som har fått särskild utbildning för uppgiften, i stället för av många olika personer. Institutet för hälsa och välfärd klarlägger hur olika barnhusmodeller lämpar sig för Finland. Husset kommer på finska att kallas "Lasten asia-in talo" på grund av att det bättre beskriver verksamhetens karaktär. Det har planerats att piloteringen inleds under den senare hälften av 2012.

Ett av de viktigaste målen med barnhusmodellen är att olika myndigheter ska samarbeta. Avsikten är att polisen, åklagaren, barnskyddsmyndigheterna och hälsovårdspersonalen ska arbeta tillsammans som en expertgrupp. Den rättspsykologiska intervjun, somatiska undersökningen och barnskyddsutredningen görs alla i samma sammanhang. Efter förundersökningsåtgärderna får barnet omedelbar kortvarig psykologisk hjälp, och under den framgår det om barnet behöver andra undersökningar eller annan hjälp. Genom förfarandet kan man säkerställa att utredningsprocessen är snabb och effektiv vid brott mot barn och att alla parternas rättsskydd tas till vara. Genom detta förfarande säkerställer man också för barnet och dess familj att de bemöts med respekt och att de

kan lita på myndigheterna. Förfarandet säkerställer också att antalet förhör som barnet måste delta i minimeras och att de bandande förhören kan godkännas som bevis i domstolen.

Island var det första av de nordiska länderna som införde barnhusmodellen. Detta skedde 1998 efter amerikansk modell. Efter det har förfarandet införts även i Sverige 2006 och Norge 2007. I maj 2007 öppnade man även på Åland ett barnhus på initiativ av polismyndigheterna. I huset finns socialarbetare, en polis, en barn- och ungdomspsykiater, åklagare och läkare. Barnhuset finns i Mariehamn i nära anslutning till skyddshemmet för kvinnor och barn. Om man behöver göra en somatisk undersökning av ett barn, görs den på Ålands centralsjukhus, och vid behov konsulterar man t.ex. Åbo universitetscentralsjukhus. Handlingsmodellen avviker från modellen i de övriga nordiska länderna, där ett av huvudmålen är att den somatiska undersökningen ska göras på samma ställe som intervjun.

Bestämmelser som hänför sig till punkt 1.b finns i 3—6 § i förordningen om förundersökning och tvångsmedel. Enligt 3 § i förordningen är förundersökningsmyndigheten skyldig att i mån av möjlighet ge målsäganden besked om vilka åtgärder som kommer att vidtas med anledning av brott som kommit till polisens kännedom. Om målsäganden har gjort en brottsanmälan eller, utan att yrka straff på den som är skyldig till brottet, har begärt förundersökning av ett målsägandebrott, men förundersökning inte görs, ska målsäganden enligt förordningens 4 § underrättas om detta. I 6 § sägs det vidare att om målsäganden på grund av brottet har lidit skada så att han eller hon har rätt till ersättning av statsmedel, ska förundersökningsmyndigheten upplysa målsäganden om denna rätt. Vid behov ska förundersökningsmyndigheten ge målsäganden anvisningar om hur han eller hon ska söka ersättning. I 5 § finns dessutom bestämmelser om målsägandebrott, som emellertid inte är av betydelse med tanke på brott som hör under allmänt åtal. Också i den nya förundersökningslagen (11 kap. 9 §) finns bestämmelser om underrättelser till målsäganden.

Europeiska unionens råd antog 2001 ett rambeslut om brottsoffrets ställning i straff-

rättsliga förfaranden (2001/220/RIF, EGT L 082, 22.3.2001). Enligt artikel 4.1 och 4.2 i rambeslutet ska varje medlemsstat se till att brottsoffer får tillgång till relevant information för att kunna bevaka sina intressen, t.ex. uppgifter om vilken typ av stöd de kan få, i vilken utsträckning de kan få tillgång till rättshjälp och uppföljningen av deras anmälan. När rambeslutet genomfördes bedömde man att dess ikraftträdande inte förutsatte ändringar i lagstiftningen i Finland till den del det gäller målsägandes rätt att få information. Ordalydelsen i konventionen tyder dock på att myndigheterna självmant ska informera brottsoffer om deras rättigheter och de tjänster som står till deras förfogande samt framstegen i deras fall.

Polisstyrelsen har den 1 juli 2010 utfärdat en anvisning för upprättande av förundersökningsprotokoll (POHADno/2010/2069) och en anvisning om registrering av uppgifter i informationssystemet för polisärenden (POHADno/2010/2070). Anvisningarna riktar sig till alla polisenheter. Enligt anvisningen ska man i förhörprotokollet göra en anteckning om att målsäganden har informerats om vart han eller hon kan vända sig för att få hjälp, t.ex. till Brottsofferjouren. Detta betyder att polisen självmant ska informera målsäganden om hans eller hennes rättigheter och om de myndigheter och organisationer som står till tjänst med hjälp vid behov. Polisen ser alltid till att de som förhörs i samband med förhöret får koncisa anvisningar med uppgifter om bl.a. målsägandens rättigheter, t.ex. rätten att anlita biträde, och vart målsäganden kan vända sig för att få hjälp. Utredaren går igenom anvisningarna tillsammans med den som förhörs.

Justitieministeriet och polismyndigheterna har även utarbetat olika anvisningar för personer som fallit offer för brott. Justitieministeriet har bl.a. gett ut en skriftlig broschyr för brottsoffer. Broschyren innehåller helhetsbildande information t.ex. om de stödtjänster som finns att få och om de olika faserna av handläggningen av ett brottmål. Broschyren finns bl.a. på justitieministeriets och polisens webbsidor. Broschyren finns översatt till svenska, engelska, ryska, samiska, somali och arabiska. Polisen har dessutom gett ut en särskild broschyr för våldsoffer. På polisens webbsidor finns en förteckning över organi-

sationer som offren kan vända sig till för att få hjälp.

I den regeringsproposition som gäller sexualbrott mot barn (RP 282/2010 rd) konstateras det (s. 77) att ett brottsoffer ska få den information som han eller hon behöver på ett så tidigt stadium som möjligt, dvs. när offret första gången har kontakt med myndigheterna i ett brottmål. Den första kontakten sker vanligtvis när anmälan görs. Det kan dröja ett tag innan förhöret kan hållas. Till dessa delar kan det krävas förbättringar i gällande praxis och anvisningar.

I regeringens proposition konstateras dessutom (s. 84) att problemet med de nuvarande anvisningarna är att de inte har skrivits med tanke på barn. Med hjälp av en särskild handbok för barn kunde man t.ex. i samband med att ett barn hörs förklara hur straffprocessen framskrider och vilka barnets rättigheter är. Handboken kunde också vara ett stöd för föräldrar som blir tvungna att förklara för sitt barn hur rättegången går till och berätta om andra omständigheter i samband med rättegången. Brottsofferjouren håller som bäst på att med finansiering från justitieministeriet utarbeta en guide för barn och unga som blivit offer för brott. Avsikten är att guiden ska publiceras 2012.

Bestämmelser om målsägandens möjligheter att delta i rättegången enligt punkt 1.c finns i förundersökningslagen och lagen om rättegång i brottmål.

Vad gäller punkt 1.d är den ekonomiska ställningen för målsäganden i fråga om sådana brott som avses i protokollet i praktiken sådan att de har rätt till rättshjälp av statsmedel. I 1 § i rättshjälpslagen (257/2002) föreskrivs det att den som behöver sakkunnig hjälp i en rättslig angelägenhet och som på grund av sin ekonomiska ställning inte själv kan betala utgifterna för att sköta saken beviljas rättshjälp med statlig finansiering. Rättshjälpen omfattar juridisk rådgivning och behövliga åtgärder samt biträdande i domstol och hos andra myndigheter och befrielse från vissa kostnader i samband med behandlingen av ett ärende, så som bestäms i rättshjälpslagen.

Enligt 4 § 1 mom. 1 och 2 punkten i rättshjälpslagen befriar beviljandet av rättshjälp mottagaren av förmånen från skyldigheten att betala t.ex. arvode och ersättning till ett bi-

träde som förordnats eller godkänts med stöd av rättshjälpslagen, helt eller delvis, och från skyldigheten att betala arvode och ersättning för sådan hjälp med tolkning och översättning som mottagaren av förmånen har behövt vid behandlingen av saken. Den ekonomiska ställningen för barn som är målsägande i brottmål kan ofta antas vara sådan att de har rätt till full rättshjälp av statsmedel. Närmare bestämmelser om förutsättningarna för rättshjälp på grund av sökandens ekonomiska ställning finns i statsrådets förordning om rättshjälp (388/2002).

De brott som avses här är till sin karaktär och allvarlighetsgrad sådana att man vid handläggningen av dem i praktiken inte tillämpar de begränsningar i rättshjälpslagen som gäller rättshjälpens innehåll (6 §) och beviljandet av rättshjälp (7 §) och som bl.a. innebär att rättshjälpen inte omfattar biträdande i enkla brottmål och att rättshjälp inte beviljas, om saken är av ringa betydelse.

Enligt 2 kap. 1 a § i lagen om rättegång i brottmål kan domstolen förordna ett rättegångsbiträde för att bistå målsäganden under förundersökningen och, om målsäganden har anspråk i ett mål som drivs av allmänna åklagaren, under rättegången, när målet gäller sexualbrott som avses i 20 kap. i strafflagen, om inte ett förordnande av särskilda skäl anses onödigt, och när målet gäller brott mot frihet, om detta ska anses befogat med hänsyn till hur allvarligt brottet är, målsägandens personliga förhållanden och övriga omständigheter. Människohandelsbrott hör till brott mot frihet.

Enligt 2 kap. 3 § i lagen om rättegång i brottmål kan, under de förutsättningar som framgår av 1 a §, för en målsägande som blir hörd personligen för utredning av saken och anses behöva stöd vid förundersökningen och i rättegången förordnas en stödperson som har tillräcklig kompetens för att sköta uppdraget. I den regeringsproposition (RP 82/1995 rd) som gäller paragrafen sägs det att en stödperson kan, men behöver inte ha juridisk utbildning. Till stödperson kan t.ex. förordnas en sådan person som också annars har uppgifter som innebär att han eller hon hjälper målsäganden i brott som avses i kapitlets 1 a §. Målsäganden, undersökningsledaren eller åklagaren kan ta initiativ till för-

ordnandet av en stödperson. Domstolen kan även förordna en stödperson på eget initiativ.

När det gäller punkt 1.e skyddar lagstiftningen i Finland målsägandens privatliv och identitet på många olika sätt i samband med behandlingen av brottmål. I samband med förundersökningen och handläggningen av åtalet tillämpas lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). I 24 § i den lagen föreskrivs det om sekretessbelagda myndighetshandlingar. Sådana handlingar är enligt 1 mom. 26 punkten i paragrafen handlingar som innehåller uppgifter om känsliga omständigheter som gäller privatlivet för någon som misstänks för ett brott, en målsägande eller någon annan som har samband med ett brottmål samt sådana handlingar som innehåller uppgifter om ett brottsoffer, om utlämnandet av uppgifter kränker offrets rättigheter, minnet av offret eller offrets närstående, förutsatt att utlämnandet av uppgifter inte är nödvändigt för utförande av ett myndighetsuppdrag.

Enligt 6 § 1 mom. 1 punkten i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007) kan domstolen förordna om hemlighållande av målsägandens identitet i brottmål som gäller omständigheter av synnerligen känslig natur i målsägandens privatliv. På begäran av en part är dock en i 1 mom. avsedd uppgift om partens identitet offentlig.

I 9 § i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar finns bestämmelser om sekretessbelagda rättegångshandlingar. Enligt 1 mom. 2 punkten är en rättegångshandling sekretessbelagd till den del den innehåller känsliga uppgifter om omständigheter som har samband med någons privatliv, hälsotillstånd eller handikapp eller med socialvård som personen erhållit. Enligt 3 punkten gäller sekretessen även uppgifter om ett brottsoffer, om utlämnandet av uppgifterna skulle kränka offrets rättigheter eller minnet av offret eller offrets närstående. Enligt 2 mom. kan domstolen på grund av ett vägande allmänt eller enskilt intresse i anslutning till saken eller på yrkande av den som uppgifterna gäller besluta att bl.a. rättegångshandlingar som är sekretessbelagda enligt 1 mom. 2 eller 3 punkten blir offentliga till vissa delar eller i sin helhet. De uppgifter som avses i 1 mom. 2 punkten i paragrafen är dock inte

sekretessbelagda i ett brottmål till den del de har ett väsentligt samband med den gärning som avses i åtalet eller den straffrättsliga bedömningen av gärningen, om inte domstolen med stöd av 10 § förordnar att de ska hållas hemliga (3 mom.). Lagens 10 § gäller väsentlig olägenhet eller skada för de intressen till vilkas skydd sekretessen har föreskrivits.

I 15 § i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar bestäms det om förhandling inom stängda dörrar. Enligt paragrafens 2 punkt kan domstolen på begäran av den som har del i saken eller av andra särskilda skäl besluta att den muntliga förhandlingen i ett ärende helt eller till behövliga delar ska ske utan att allmänheten är närvarande, om det läggs fram känsliga uppgifter om omständigheter som har samband med någons privatliv, hälsotillstånd eller handikapp eller med socialvård som personen erhållit. Enligt 3 punkten kan domstolen fatta ett sådant beslut även om det läggs fram en rättegångshandling som domstolen har förordnat att ska hållas hemlig. Förhandling inom stängda dörrar kommer dessutom i fråga då en person som inte har fyllt 15 år ska höras.

I detaljmotiveringen till den regeringsproposition som gäller lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (RP 13/2006 rd) nämns sexualbrottsmålen som exempel på brottmål som gäller särskilt känsliga omständigheter som har samband med någons privatliv. De människohandelsbrott som avses i protokollet ansluter sig till sexuellt utnyttjande. Människohandelsbrott kan ofta också annars, på grund av gärningssätten och de medel som används för att begå brotten, antas orsaka sådan förödmjukelse och annat lidande att de nu aktuella bestämmelserna i lagen kan bli tillämpliga även på offren för människohandelsbrott.

I 49 § i förundersökningslagen anges att om förundersökning ska informeras så att ingen i onödan orsakas skada och men. Detsamma anges i 11 kap. 7 § 1 mom. i den nya förundersökningslagen. Även i övrigt föreskrivs det i nämnda paragraf i den nya lagen mer exakt och omfattande om information om förundersökning.

I 24 kap. 8 § i strafflagen föreskrivs det om straff för spridande av information som kränker privatlivet. I 1 mom. sägs det att skyldig till nämnda brott gör sig den som obehörigen

genom ett massmedium eller genom att på något annat sätt göra tillgängligt för ett stort antal människor framför en uppgift, antydan eller bild som gäller någons privatliv så att gärningen är ägnad att orsaka skada eller lidande för den kränkte eller utsätta honom eller henne för missaktning. Som spridande agv information som kränker privatlivet anses inte framförande av en uppgift, antydan eller bild som gäller en sådan persons privatliv som verkar inom politiken, näringslivet, i en offentlig tjänst eller i ett offentligt uppdrag eller i något annat med dessa jämförbart uppdrag, om uppgiften, antydan eller bilden kan påverka bedömningen av personens förfarande i nämnda uppdrag och framförandet behövs för behandlingen av någon samhällsreligt betydelsefull sak. Straffbestämmelsen lämpar sig också för att tillämpas på barn som är målsägande i ett brottmål.

Offrens privatliv och identitet skyddas även med hjälp av massmediernas självreglering. Journalistreglerna, som utarbetats av Finlands Journalistförbund och fastställt av Garantiföreningen för opinionsnämnden för massmedier, trädde i kraft den 1 januari 2011. I punkt 27 i reglerna anges det att omständigheter som hör till privatlivet och är särskilt känsliga kan publiceras bara med tillåtelse av vederbörande eller om de har en ovanligt stor samhällsrelig betydelse. Skyddet för privatlivet bör beaktas även då man använder bilder. I punkt 28 i reglerna anges det att i informationssökningen och nyhetsförmedlingen om sjukdoms- och dödsfall samt offer för olyckor och brott ska diskretion alltid iakttas. Vidare sägs det i punkt 30 att även då offentligt material publiceras bör man iaktta skyddet för privatlivet. Allt offentligt material är inte nödvändigtvis publicerbart. Särskild försiktighet bör iakttas då man behandlar frågor som rör minderåriga. I punkt 33 sägs det vidare att uppgifter om gärningsmän, åtalade eller misstänkta i allmänhet inte bör publiceras om de avslöjar offret för ett särskilt känsligt brott. I punkt 34 anges det att identiteten på offret för ett känsligt brott bör skyddas om den inte är av ovanligt stor samhällsrelig betydelse.

För det första ansluter sig artikel 8.1 f) till 15 kap. 9 § i strafflagen, där det föreskrivs om straff för övergrepp i rättssak. Det finns även i övrigt ett stort antal processuella be-

stämmelser om rättegången i brottmål som syftar till att den som hörs tryggt ska kunna ge sin berättelse. Enligt 20 § 1 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar får domstolen begränsa allmänhetens närvaro vid offentlig förhandling, om det är nödvändigt för att ett vittne, någon annan som ska höras eller en part eller den som står i ett i 15 kap. 10 § 2 mom. i strafflagen avsett förhållande till någon av de nämnda personerna ska kunna skyddas för hot mot liv eller hälsa.

Enligt 17 kap. 34 § 1 mom. 1 punkten i rättegångsbalken kan ett vittne eller en målsägande höras vid huvudförhandlingen utan att en part eller någon annan person är närvarande, om domstolen anser att detta är lämpligt och förfarandet behövs för att den ska höras, eller någon som står i ett sådant förhållande till denne som avses i 15 kap. 10 § 2 mom. i strafflagen, ska kunna skyddas för hot mot liv eller hälsa. För att skydda mot sådana hot kan vittnen eller målsägande med stöd av 17 kap. 34 a § i rättegångsbalken höras vid huvudförhandlingen utan att de är personligen närvarande, med anlitande av videokonferens eller någon annan lämplig teknisk dataöverföring där de som deltar i sammanträdet har sådan kontakt att de kan både höra och se varandra, om domstolen anser att detta är lämpligt.

I 5 kap. 3 § 2 mom. i lagen om rättegång i brottmål och i 25 kap. 16 § 1 mom. i rättegångsbalken begränsas de uppgifter som ska ges till motparten om målsäganden och vittnena i samband med en stämningsansökan och besvär. Enligt 11 § 2 mom. 7 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet har en part inte rätt att få sekretessbelagd kontaktinformation om bl.a. ett vittne eller en målsägande, om utlämnandet av uppgifter skulle äventyra säkerheten, intressena eller rättigheterna för vittnet eller målsäganden. I 24 § 1 mom. 31 punkten i den lagen sägs det att även kontaktinformationen ska hållas hemlig, om personen har begärt att den ska hållas hemlig och har grundad anledning att misstänka att hans eller hennes egen eller familjens hälsa eller säkerhet kan komma att hotas.

Enligt 9 § 1 mom. 5 punkten och 24 § 1 mom. 1 punkten i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar är rätte-

gångshandlingar och avgöranden sekretessbelagda till den del de innehåller kontaktinformation som avses i 11 § 2 mom. 7 punkten eller 24 § 1 mom. 31 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. De säkerhetskontrollåtgärder om vilka det föreskrivs i lagen om säkerhetskontroller vid domstolar (1121/1999) förbättrar säkerheten för personer som sköter ärenden vid domstolarna. Enligt 22 § 3 mom. i polislagen (493/1995) har en polisman, för att trygga säkerheten för deltagarna i en rättegång, rätt att kroppsvisitera en person som anländer till eller vistas i omedelbar närhet av en sådan tillställning och granska de saker han eller hon medför, i syfte att förvissa sig om att personen inte innehar sådana föremål eller ämnen med vilka deltagarnas säkerhet kan äventyras.

Ett av syftena med lagen om besöksförbud (898/1998) är att förbättra rättssäkerheten för personer som känner sig hotade. I 14 § i polislagen bestäms om rätten att avlägsna en person som stör andras hemfrid. Enligt 20 § i polislagen har en polisman rätt att avlägsna en person från en plats, om det av personens hotelser eller övriga uppförande kan dras den slutsatsen att han eller hon sannolikt kommer att göra sig skyldig till brott mot liv, hälsa, frihet eller hemfrid eller till egendomsbrott. I paragrafen sägs det också att om det är uppenbart att det inte är tillräckligt att en person avlägsnas från platsen eller faran inte annars kan avvärras, kan personen gripas. Enligt 2 kap. 10 § 3 mom. i den nya polislagen (872/2011), som redan antagits av riksdagen och träder i kraft vid ingången av 2014, kan en polisman skydda en person eller bevaka en plats för att förebygga eller avbryta ett brott mot liv, hälsa, frihet eller hemfrid eller ett egendomsbrott. De motsvarande bestämmelserna i 14 och 20 § i den gällande polislagen har tagits in i den nya polislagen. Detsamma gäller 44 § 1 mom. i den gällande polislagen, i vilket anges att den som tillhör polisens personal inte är skyldig att röja identiteten hos en person av vilken han eller hon i sitt anställningsförhållande har fått uppgifter som denne har lämnat konfidentiellt (7 kap. 3 § 1 mom. i den nya polislagen).

Enligt 16 kap. 2 § 1 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006), 19 kap. 4 § 1 mom. i fängelsela-

gen (767/2005) och 16 kap. 1 § 9 punkten i häktningslagen (768/2005) får anmälan om att en frihetsberövad frigivits eller avlägsnats från anstalten lämnas till målsäganden eller någon annan person, om det finns grundad anledning att misstänka att den frigivna gör sig skyldig till ett brott som riktar sig mot någondera av de ovan nämndas liv, hälsa eller frihet eller mot en sådan persons liv, hälsa eller frihet som står någondera av dem nära.

Enligt 12 § 2 mom. 1 punkten i lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster (661/2009) får en personbeteckning ändras, om ändringen är absolut nödvändig för att skydda personen i sådana situationer där hans eller hennes hälsa eller säkerhet är uppenbart och varaktigt hotad. I lagens 36 § 1 mom. sägs det att om en person har grundad och uppenbar anledning att misstänka att hans eller hennes eller familjens hälsa eller säkerhet är hotad, kan en spärrmarkering på ansökan göras i befolkningsdatasystemet. Uppgifter kan då endast lämnas ut till myndigheter, under vissa förutsättningar. I namnlagen (694/1985) finns det bestämmelser om ändring av förnamn och släktnamn.

Polisen har vid Centralkriminalpolisen en enhet som sköter skydd av vittnen och andra hotade personer i enlighet med den gällande lagstiftningen. Inrikesministeriet har under 2011 börjat klarlägga om det finns behov av en särskild behörighetslagstiftning gällande vittnesskydd och anonyma vittnen.

I anslutning till artikel 8.1 g) kan det konstateras att i Finland är utgångspunkten den att brott utreds och handläggs så snabbt som möjligt. Enligt Europadomstolens tolkningspraxis hänförs även förundersökningen till straffprocessen. I 6 § i förundersökningslagen sägs det att förundersökning ska göras utan onödigt dröjsmål. Åtalsprövningen görs av allmänna åklagaren, som enligt 1 § 1 mom. i lagen om allmänna åklagare (199/1997) ska träffa de rättsliga avgöranden som hänför sig till förverkligandet av det straffrättsliga ansvaret utan onödigt dröjsmål. I 5 kap. 12 § 1 mom. i lagen om rättegång i brottmål bestäms det att ett mål utan dröjsmål ska överföras till huvudförhandling när förberedelsen har slutförts. I bestämmelserna uppställs det således inte några fasta tidsgränser, och man särskiljer inte mellan olika

typer av brott vid handläggningen. Detta beror på att den tid som behövs för handläggningen av ett mål varierar från fall till fall, och det är således nödvändigt med ett visst spelrum. Detta gäller också brott som avses i protokollet. Dessa kan vara brott som kräver grundläggande utredning och är därför tidskrävande.

I 3 § i lagen om ordnande av utredningar av sexualbrott mot barn (1009/2008) nämns det särskilt att en undersökning ska inledas och utföras utan obefogat dröjsmål. Om det konstateras att barnets hälsa äventyras av att undersökningen inleds eller fortgår, ska undersökningen senareläggas eller avbrytas. I barnskyddslagen (417/2007) finns dessutom en bestämmelse om att tjänster som barnskyddsklienter behövs i anslutning till utredande av misstankar om sexuellt utnyttjande eller misshandel ska ordnas i brådska ordning inom hälsovården. I samband med sådana brott som avses i protokollet kan undersökningen gälla sexuellt utnyttjande av barn eller dess grova gäringsform (20 kap. 6 och 7 § i strafflagen).

Utifrån riksåklagarens allmänna anvisningar av den 8 juni 2009 om prioritering av åtalsprövningsärenden (RÅ: 2009:2) bör brott mot barn i allmänhet bedömas som brådska och därför ska åtalsprövningen göras utan onödigt dröjsmål.

Behandlingen av skadeståndsyrkanden som gäller barnoffer och verkställigheten av ersättningar till dem beror på hur snabbt det brottmål som ersättningsyrkandena gäller behandlas. Närmare bestämmelser om behandlingen och verkställigheten av ersättningar och finns i brottskadlagen (1204/2005) och utsokningsbalken (705/2007).

Enligt artikel 8.2 ska konventionsstaterna säkerställa att osäkerhet i fråga om offrets verkliga ålder inte förhindrar inledande av brottsutredningar, inbegripet utredningar som syftar till att fastställa offrets ålder.

Enligt 2 § i förundersökningslagen ska polisen eller någon annan förundersökningsmyndighet göra förundersökning när det på grund av anmälan till den eller annars finns skäl att misstänka att ett brott har begåtts. I praktiken förutsätter denna paragraf inte att man med säkerhet vet offrets ålder för att kunna inleda förundersökning i ett sådant fall när åldern har betydelse för att brottsrekvisi-

tet ska uppfyllas. Även denna aspekt rymms inom tröskeln ”skäl att misstänka” enligt paragrafen. I allmänhet råder det ingen osäkerhet beträffande offrets ålder. Frågan kan emellertid bli aktuell t.ex. vid utredningen av barnpornografibrott.

Enligt artikel 8.3 ska konventionsstaterna i fråga om barn som fallit offer för sådana brott som avses i protokollet säkerställa att barnet inom straffrättsystemet behandlas på ett sådant sätt att barnets bästa beaktas i första hand.

I artikel 3.1 i konventionen om barnets rättigheter sägs det att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ.

I barnskyddslagen fastställs det på lagnivå vad som avses med barnets bästa. I 4 § i lagen anges det att vid bedömningen av behovet av barnskydd och vid genomförandet av barnskydd ska barnets bästa beaktas i första hand. Vid bedömningen av barnets bästa ska uppmärksamhet fästas vid hur olika åtgärdsalternativ och lösningar garanterar barnet en harmonisk utveckling och välfärd samt nära och fortgående mänskliga relationer, möjlighet till förståelse och ömhet samt övervakning och omsorg i enlighet med ålder och utvecklingsnivå, en utbildning som motsvarar barnets anlag och önskemål, en trygg uppväxtmiljö samt fysisk och psykisk integritet, utveckling till självständighet och mognad till ansvarsfullhet, möjlighet att delta och påverka i frågor som gäller barnet självt samt hänsyn till språklig, kulturell och religiös bakgrund.

Barnoffrens intressen tillgodoses genom att man i straffrättsliga förfaranden och i behandlingen av målsäganden vid sådana beaktar de synpunkter som ansluter sig till offrets unga ålder och främjar tillgodoseendet av målsägandens rättigheter i behandlingen. På så sätt får de åtgärder som främjar barnets intressen sin huvudsakliga praktiska innebörd redan med stöd av de övriga punkterna i artikeln som det redogörs för ovan.

I artikel 8.4 anges det att konventionsstaterna ska vidta åtgärder för att säkerställa att personer som arbetar med offer för sådana brott som avses i protokollet ges lämplig utbildning, särskilt i juridik och psykologi.

I 11 § i förordningen om förundersökning och tvångsmedel finns det bestämmelser om behandlingen av barn vid förundersökning. Enligt 11 § 2 mom. ska undersökningsåtgärder som berör barn i mån av möjlighet utföras av polismän som är väl förtrodda med denna uppgift. Förundersökningsmyndigheten ska vid behov rådfråga en läkare eller någon annan sakkunnig om barnet kan utsättas för undersökningsåtgärder.

Såsom det konstaterades ovan har en bestämmelse som motsvarar paragrafen i förordningen tagits in i 4 kap. 7 § i den nya förundersökningslagen. I motiveringen till paragrafen (RP 222/2010 rd, s. 203) konstateras att det i och med reformen av polisens förvaltningssystem bildas större enheter, vilket främjar polismännens möjligheter att specialisera sig. I alla praktiska situationer går det dock inte att hålla fast vid en ovillkorlig skyldighet att se till att saken sköts av specialiserade förundersökningstjänstemän. Enligt motiveringen till förslaget ingår det i polismännens grundläggande yrkeskompetens att de vid behov klarar av att förhöra personer i alla åldrar.

Polisen har ordnat utbildning för sina anställda om hur man intervjuar barn, och hörandet av barn kommer i den utsträckning det är möjligt att skötas av personer som genomgått denna utbildning. Vid polisyrkeshögskolan ordnas en tvåveckors kurs om förundersökning varje år. Under kursen behandlas utredningen och utredningsmetoderna i fall som gäller misstanke om sexualbrott mot barn. Också bl.a. åklagare och hälsovårdspersonal deltar i den utbildning som ordnas av polisen. I även annan utredningsutbildning behandlar man barn som offer för brott och som hjälpbehövande till följd av de traumatiska situationer de råkat i. Inrikesministeriets anvisning om möte med barn i polisverksamhet och vid förundersökning har redan behandlats ovan. I anslutning till barnpornografibrott kan det nämnas att vid centralkriminalpolisen finns en enhet som har specialiserat sig på undersökning av barnpornografibrott. Även de övriga polisenheterna kan utnyttja enhetens sakkunskap.

Till specialiseringen och den yrkesskicklighet som krävs hänför sig även lagen om ordnande av utredningar av sexualbrott mot barn (1009/2008). Enligt lagens 2 § 2 mom.

ska den som utför undersökningar som avses i lagen ha den utbildning, yrkesskicklighet och erfarenhet som behövs för att uppdraget ska kunna utföras på ett adekvat sätt.

Polisförvaltningen har 2010 som ett pilotprojekt ordnat en specialutbildning i syfte att fördjupa yrkesskickligheten hos sådana psykologer, yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården samt poliser som intervjuar barn vid brottsutredningar. Syftet med utbildningen har varit att förbättra kvaliteten på intervjuerna i fall av utnyttjande och misshandel, att utveckla arbetstagarnas intervjufärdigheter samt att minska arbetets belastning genom att tillhandahålla lämpliga redskap och handledning för arbetet särskilt i problematiska intervjusituationer. Utbildningen har också haft som mål att fördjupa samarbetet mellan polisen och yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården. Utbildningen tar ett år och inbegriper utbildningsdagar, arbetshandledningsdagar samt inlednings- och avslutningsseminarierna. Avsikten är att utbildningen ska ordnas permanent.

År 2000 inleddes verksamhet med nyckelåklagare som är specialiserade på vissa brottstyper. En grupp specialiståklagare som motsvarar nyckelåklagare har specialiserat sig på vissa typer av brott mot personer, inklusive sexualbrott. Gruppen består av två gruppleddare och fem egentliga specialiståklagare. Dessutom finns det vid åklagarämbetena åklagare som ansvarar för kontakterna och som i praktiken även sköter en stor del av de sexualbrottsfall som kommer in till ämbetet för behandling. Riksåklagarämbetet ordnar också kontinuerligt utbildning för åklagarna om olika ämnen. Under 2010 och 2011 har man för åklagare ordnat utbildning om sexualbrott mot barn. Vid behov kan åklagarämbetena dessutom beställa regional utbildning om sexualbrott mot barn från Riksåklagarämbetet. Riksåklagarämbetet har sedan 2006 ordnat utbildning om människohandelsbrott. I utbildningen har förutom åklagare även domare deltagit.

Våren 2010 ordnade justitieministeriet i samarbete med Våldtäktskriscentralen Tukinainen rf utbildning för domare och rättsbiträden i de allmänna domstolarna om hur man bemöter våld i nära relationer och offer för sexualbrott. Utbildningen är en del av

Våldtäktskriscentralen Tukinainen rf:s projekt vars syfte är att ge domare, åklagare, poliser och rättsbiträden ökade insikter om olika frågor som hänför sig till hur man bemöter våld i nära relationer och offer för sexualbrott. Målet med utbildningen är att personer som deltar i en rättegång eller som annars kommer i kontakt med brottsoffer ska få nödvändiga kunskaper om hur man bemöter traumatiserade personer och lär sig att tolka deras beteende. Utbildningen tar bl.a. upp särskilda frågor om sexuellt utnyttjande och våld samt bemötandet av unga offer. Utbildningen har ordnats i Helsingfors, Tammerfors och Uleåborg.

Under 2010 har man ordnat utbildning i rättspsykologi för domstolarna. Ett av de ämnen som behandlades på kursen var hur man hör barn i domstolen. I de allmänna domstolarnas utbildningsplaner har det under 2010 och 2011 även ingått kurser om barns rättigheter och om sexualbrott mot barn. Teman för den senare kursen var bl.a. rekvisiten för sexualbrott, straffpraxis och bevisning vid sexualbrott mot barn. I kurserna har både domare och rättsbiträden kunnat delta.

Domare och åklagare har också getts utbildning om de ändringar som i juni 2011 genomfördes i fråga om regleringen av sexualbrott mot barn.

I artikel 8.5 förpliktas konventionsstaterna att vid behov vidta åtgärder för att skydda sådana personers eller organisationers säkerhet och integritet som är engagerade i att förhindra eller skydda och rehabilitera offer för sådana brott.

Med anledning av punkten hänvisas det till den lagstiftning som gäller skydd mot brott och för vilken har redogjorts ovan i samband med artikel 8.1 f).

Enligt artikel 8.6 får ingenting i artikeln tolkas så att det påverkar eller är oförenligt med den anklagades rätt till en rättvis och opartisk rättegång.

Till denna punkt hänför sig rätten för den som är misstänkt för brott att antingen själv eller genom någon annan person få ställa frågor till offret, när offrets förhållningsberättelse enligt 39 a § i förundersökningslagen spelas in på en bild- och ljudupptagning för att användas som bevis i en rättegång. Enligt paragrafen ska den misstänkte ges möjlighet att ställa frågor till den som förhörs, antingen

själv eller genom ett ombud eller biträde. Det är viktigt att den misstänkte ges möjlighet att ställa frågor i dessa fall, eftersom barnets berättelse ofta är det enda egentliga beviset för brottet. Det förutsätts också att den misstänkte har haft möjlighet att ställa frågor för att en upptagning ska kunna användas som bevis i rättegången (17 kap. 11 § 2 mom. i rättegångsbalken). Både i inhemsk rättspraxis (HD 2006:107, HD 2008:68 och HD 2008:84) och i Europadomstolens rättspraxis (domarna W mot Finland 24.4.2007, F och M mot Finland 17.7.2007 och A.S mot Finland 28.9.2010) har man ansett att bevisning som enbart eller i avgörande grad baserar sig på videobandade utsagor av barn eller på barns utsagor till vårdpersonalen inte kan läggas till grund för en fällande dom, när den åtalade inte hade möjlighet att göra dem stridiga.

Artikel 9

Enligt artikel 9.1 ska konventionsstaterna anta eller förstärka samt genomföra lagar, administrativa åtgärder och socialpolitiska program liksom även sprida information om dessa i syfte att förebygga brott som avses i protokollet. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt att skydda barn som är särskilt sårbara för sådan verksamhet.

Den preciserade handlingsplanen mot människohandel, som antogs av statsrådet den 25 juni 2008, innehåller olika åtgärder för att förebygga människohandel samt information om dessa liksom även utbildnings- och informationsåtgärder i syfte att sprida information om lagstiftningen mot människohandel.

Minoritetsombudsmannen har fr.o.m. den 1 januari 2009 utsetts till nationell rapportör om människohandel (1109/2008). Människohandelsrapportören överlämnade i juni 2010 till riksdagen sin första berättelse om människohandel och relaterade fenomen samt tillgodoseendet av offrens rättigheter i Finland (B 17/2010 rd). I oktober 2011 har människohandelsrapportören överlämnat sin årliga berättelse till statsrådet.

I artikel 9.2 anges det att konventionsstaterna ska genom information på alla lämpliga sätt och genom utbildning främja medvetenheten hos allmänheten, inbegripet barn, om förebyggande åtgärder och om de skadliga effekterna av de brott som avses i protokol-

let. Konventionsstaterna ska vid fullgörandet av sina förpliktelser uppmuntra till medverkan av samhället, särskilt barn och barnoffer, i sådana informations- och utbildningsprogram, även på internationell nivå.

Utbildnings- och informationsåtgärderna enligt den preciserade handlingsplanen mot människohandel främjar också medvetenheten om åtgärder som förebygger människohandel och om de skadliga effekterna av människohandel. Dessutom behandlas barnets rättigheter och barns handlingar i situationer där de eventuellt faller offer för brott i den undervisning som polisen ger i skolorna.

Enligt artikel 9.3 ska konventionsstaterna vidta alla möjliga åtgärder i syfte att se till att allt lämpligt bistånd ges till offren för sådana brott, inbegripet deras återanpassning i samhället och deras fysiska och psykiska återhämtning.

I lagen om mottagande föreskrivs om hjälp till offer för människohandel. Enligt 33 § i lagen kan offer för människohandel tillhandahållas tjänster och stödåtgärder som kan omfatta juridisk rådgivning och annan rådgivning, krishjälp, social- och hälsovårdstjänster, tolk- och översättartjänster och övriga stödtjänster, inkvartering eller boende, mottagningspenning eller utkomststöd och annan behövlig omsorg samt stödjande av möjligheterna att återvända tryggt. När tjänster och stödåtgärder tillhandahålls ska hänsyn tas till de särskilda behov som beror på åldern, den utsatta ställningen samt det fysiska och psykiska tillståndet hos offret för människohandel samt säkerheten för offret och de anställda som ordnar tjänsterna och stödåtgärderna.

Bestämmelserna om hjälp till offer för människohandel kan enligt 3 § 7 punkten i lagen om mottagande tillämpas på personer som beviljats uppehållstillstånd med stöd av 52 a § i utlänningslagen, getts betänketid enligt 52 b § i den lagen eller som annars med hänsyn till omständigheterna kan bedömas ha blivit offer för människohandel eller som är i behov av särskild hjälp när ett människohandelsbrott utreds. I enlighet med bl.a. socialvårdslagen (710/1982), lagen om grundläggande utbildning (628/1998) och barnskyddslagen ska hemkommunen ha hand om tjänsterna och stödtjänsterna till minderåriga offer för människohandel som bor i kommunen.

Bestämmelserna om hjälp till offer för människohandel har som sådana flyttats från den tidigare integrationslagen till den nya lagen om mottagande. Orsaken till detta är att den styrgrupp som inrikesministeriet tillsatt för att utarbeta en preciserad handlingsplan mot människohandel och som arbetat parallellt med lagstiftningsprojektet gällande lagen om mottagande den 6 april 2011 överlämnade sin slutrapport med rekommendationer för utveckling av lagstiftning och åtgärder mot människohandel. Som den huvudsakliga rekommendationen föreslås det i rapporten att det ska tillsättas en arbetsgrupp vars mål är att utarbeta ett förslag till en övergripande speciallag om människohandel. Avsikten är att bestämmelserna om hjälp till offer för människohandel då tas in i förslaget till speciallag. Ministergruppen för den inre säkerheten beslutade vid sitt sammanträde den 11 november 2011 att inrikesministeriet tillsätter ett lagstiftningsprojekt för att stifta en speciallag om människohandel.

Systemet för hjälp till offer för människohandel finns i anslutning till systemet för mottagande av personer som söker internationellt skydd. Uleåborgs flyktingförläggning, som drivs av staten, svarar för koordineringen av minderåriga offer för människohandel. Enligt 17 § i lagen om mottagande inkvarteras barn utan vårdnadshavare i grupphem, i enheter för stödboende eller på andra inkvarteringsställen som är avsedda för barn. Enligt 4 mom. i paragrafen ska in fråga om kompetenskraven för de anställda vid grupphem, enheter för stödboende och andra inkvarteringsställen för barn gälla bestämmelserna i 60 § i barnskyddslagen.

I anslutning till bekämpningen av människohandel kan innehållet i och ordnandet av mottagandet av barnoffer delvis jämföras med den verksamhet som bedrivs av barnskyddsanstalterna. Innehållet fastställs också av de rekommendationer som utfärdats av internationella organisationer, såsom Rädda Barnen rf och Förenta nationernas flyktingkommisariat (UNHCR).

Minderåriga offer tillhandahålls förutom inkvartering, fostran och omsorg även social- och hälsovårdstjänster, fritidstjänster samt tolk- och översättartjänster. Till personalen vid grupphem som är avsedda för inkvartering av barn utan vårdnadshavare som söker

internationellt skydd hör en socialarbetare. Hälsovårdstjänster tillhandahålls av förläggningens hälsovårdare och den producent av hälsovårdstjänster som förläggningen köper hälsovårdstjänster av. Hälsovård för barn ges i större omfattning med avvikelse från de nödvändiga tjänsterna till dem som söker internationellt skydd.

Enligt 39 § i lagen om mottagande ska det för barn som söker internationellt skydd, får tillfälligt skydd eller är offer för människohandel och som inte har uppehållstillstånd utan dröjsmål utses en företrädare, om barnet befinner sig i Finland utan vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare. Företrädaren förordnas av den tingsrätt inom vars domkrets den förläggning där barnet har registrerats som klient är belägen.

Enligt den preciserade handlingsplanen mot människohandel försöker man garantera barn och unga tillträde till förskoleutbildning eller grundläggande utbildning eller till studier efter grundskolan samt tillräckligt stöd för att inleda och genomföra studierna.

I familjepolitiken, som är en del av socialpolitiken, behandlas säkerställandet av barns och familjers välfärd med olika åtgärder. En av utgångspunkterna och målen i det politikprogram för barns, ungas och familjers välfärd som drevs under valperioden 2007–2011 var att respektera den allmänna principen om barnets bästa och att tillgodose barnets bästa i lagberedning och annat beslutsfattande. I anslutning till social- och hälsovårdsministeriet har man som en självständig myndighet placerat barnombudsmannen, som har i uppgift att bl.a. övervaka att barnets rättigheter tillgodoses i Finland samt att främja tillgodoseendet av dessa rättigheter i vårt land.

De behöriga bestämmelserna i barnskyddslagen samt andra författningar och procedurer som tillämpas på barn lämpar sig även på barnoffer.

Barnskyddslagen ger myndigheterna möjlighet att vid behov ingripa i ett minderårigt barns livssituation. Lagen utgår från barnets bästa och barnets välfärd. I 15 § i barnskyddslagen sägs det att kommunens hälso-central och sjukvårdsdistriktet ska ge experthjälp inom det barn- och familjeinriktade barnskyddet och vid behov ordna undersökning av barn samt vård- och terapitjänster för barn. Tjänster som barnskyddsklienter behö-

ver i anslutning till utredande av misstankar om sexuellt utnyttjande eller misshandel ska ordnas i brådskande ordning.

I 25 § i barnskyddslagen bestäms det om anmälningsskyldighet. I paragrafen föreskrivs det för vissa myndigheter skyldighet att utan dröjsmål och utan hinder av sekretessbestämmelserna göra en anmälan till det organ som ansvarar för socialvården i kommunen, om de i sin uppgift fått kännedom om att ett barn för vars del behovet av vård och omsorg, omständigheter som äventyrar barnets utveckling eller barnets eget beteende kräver att behovet av barnskydd utreds.

Inom mottagandet av barnoffer betonas upprätthållandet av den egna kulturen, religionen och språket hos barnen samt utvecklandet av en mångkulturell identitet. I fråga om behörighetsvillkoren för anställda vid grupphem gäller lagen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården (272/2005).

I artikel 9.4 förpliktas konventionsstaterna att säkerställa att alla barn som är offer för de brott som avses i protokollet får tillgång till lämpliga förfaranden för att utan diskriminering söka skadestånd från dem som är juridiskt ansvariga.

I Finland har målsägande i brott rätt att få full ersättning för skador som orsakats genom uppsåtligt brott, t.ex. människohandelsbrott. Offret har som målsägande i brott också rätt att av gärningsmannen få ersättning för sina rättegångskostnader till den del de inte betalas av statens medel enligt rätts-hjälpslagen eller målsäganden får annan ersättning för dem. Tillgodoseendet av målsägandens rättigheter främjas av att ett rättegångsbiträde anlitas och av att det skadeståndsyrkande som gäller brottet kan framställas vid behandlingen av det brottmål som anhängiggjorts av allmän åklagare utan att målsäganden behöver anhängiggöra en separat rättegång med tanke på skadeståndet.

Allmänt skadeståndsansvar och skada som ska ersättas grundar sig på skadeståndslagen (412/1974). I enlighet med vad som närmare föreskrivs i den lagen omfattar skadestånd som baserar sig på brott gottgörelse för person- och sakskada samt för lidande till följd av brott. För att säkerställa att skadeståndsrätten realiserar i praktiken kan målsäganden också i enlighet med vad som närmare anges

i brottskadelagen ansöka om ersättning av statens medel enligt den lagen. Ersättningen betalas av Statskontoret.

Enligt artikel 9.5 förpliktas konventionsstaterna att vidta lämpliga åtgärder i syfte att effektivt förbjuda produktion och spridning av material som uppmuntrar till sådana brott som avses i protokollet.

Enligt 2 kap. 1 § i konsumentskyddslagen (38/1978) får marknadsföring inte strida mot god sed. Enligt 2 § i samma kapitel anses marknadsföringen stå i strid med god sed, om den är klart oförenlig med allmänt godtagna samhälleliga värden. Konsumentverket och marknadsdomstolen har i sin avgörandep Praxis dragit upp riktlinjer för när marknadsföring strider mot god sed. Frågan om marknadsföring strider mot god sed bedöms i ljuset av de allmänt godtagna samhälleliga värden och principer som framgår av gällande lagar och andra bestämmelser. Marknadsföring som uppmuntrar till olagligt beteende strider alltid mot god sed. Det reklammaterial som avses i punkten ska således anses strida mot god sed på det sätt som föreskrivs i konsumentskyddslagen, och spridning av materialet kan förbjudas med stöd av bestämmelserna om marknadsföring i den lagen. Konsumentverket kan bara i efterhand rikta tillsynsåtgärder mot marknadsföring. Detta har dock åtminstone inte tills vidare orsakat några problem, eftersom verket inte har fått kännedom om fall där sådant reklammaterial som avses i konventionen skulle ha spridits.

Den marknadsföring som avses här sanktioneras även i strafflagen. Enligt 17 kap. 20 § 1 mom. i strafflagen ska bl.a. den som i förvärvssyfte på ett sätt som väcker allmän anstöt offentligt i annons, broschyr, affisch eller annan reklam bjuder ut till försäljning eller förevisar bilder, bildupptagningar eller föremål som är sedlighetssårande och därigenom ägnade att väcka allmän anstöt, dömas till böter eller fängelse i högst sex månader för sedlighetssårande marknadsföring. För sedlighetssårande marknadsföring ska enligt paragrafens 2 mom. också den dömas som på ett sätt som avses ovan bjuder ut till försäljning eller förevisar upptagningar som innehåller text eller ljud som är sedlighetssårande och därigenom ägnade att väcka allmän anstöt.

Skyldigheten enligt protokollet begränsar sig till dessa delar inte enbart till marknadsföring som har samband med ekonomisk verksamhet. När det är fråga om att på något sätt uppmuntra till brott som omfattas av konventionen eller framställa brotten i en positiv dager bör man beakta att det i 17 kap. 1 § i strafflagen föreskrivs om straff för offentlig uppmaning till brott. Enligt bestämmelsen ska den dömas till böter eller fängelse i högst två år för offentlig uppmaning till brott som genom ett massmedium eller offentligen i en folksamling eller genom en skrift eller annan framställning som har bringats till allmän kännedom uppmanar eller förleder till brott, så att uppmaningen eller förledandet medför fara för att ett sådant brott eller straffbart försök därtill begås. Om uppmaningen eller förledandet leder till att ett brott eller ett straffbart försök till brott begås, tillämpas vad som i 5 kap. i strafflagen bestäms om delaktighet i brott. Den som offentligt uppmanat till brott kan då dömas för anstiftan. Bestämmelsen i 17 kap. 1 § i strafflagen bör nämnas i detta sammanhang, trots att det kan vara svårt att visa att den offentliga uppmaningen har påverkat förövarens viljebildning på ett konkret sätt i det enskilda fallet.

Artikel 10

Artikel 10 gäller konventionsstaternas skyldighet att bedriva internationellt samarbete för att förebygga sådana brott som avses i protokollet och för att förbättra ställningen för dem som fallit offer för sådana brott.

I artikel 10.1 förpliktas konventionsstaterna att vidta alla nödvändiga åtgärder för att stärka det internationella samarbetet genom multilaterala, regionala och bilaterala arrangemang om förebyggande, upptäckt, utredning, åtal och bestraffning av dem som är ansvariga för handlingar som omfattar försäljning av barn, barnprostitution, barnpornografi och barnsexturism. Konventionsstaterna ska även främja internationellt samarbete och samverkan mellan sina myndigheter, nationella och internationella icke statliga organisationer och internationella organisationer.

I artikel 10.2 anges det att konventionsstaterna är skyldiga att främja internationellt samarbete för att bistå barnoffer i deras fysiska och psykiska återhämtning, återanpass-

ning i samhället och i deras återvändande till sitt hemland.

På basis av artikel 10.3 ska konventionsstaterna främja ett ökat internationellt samarbete för att ta itu med de grundorsaker, t.ex. fattigdom och underutveckling, som bidrar till att barn är sårbara för försäljning av barn, barnprostitution, barnpornografi och barnsexturism.

I artikel 10.4 anges det att de konventionsstater som har möjlighet ska tillhandahålla finansiellt, tekniskt eller annat bistånd genom befintliga multilaterala, regionala, bilaterala eller andra program.

Om det internationella informationsutbytet och det operativa samarbetet mellan de brottsbekämpande och rättsliga myndigheterna i olika stater i anslutning till att förebygga och utreda brott bestäms i allmänhet antingen genom bilaterala överenskommelser, som Finland har ingått med stater som är viktiga med tanke på samarbetet, eller genom multilaterala överenskommelser. Samarbetet bedrivs utifrån behöriga internationella och regionala handlingar, överenskommelser på grundval av enhetlig eller ömsesidig lagstiftning och i enlighet med nationell lagstiftning.

Utgångspunkten i överenskommelserna är att information lämnas ut på begäran, men i dem finns också bestämmelser om utlämnande av uppgifter på eget initiativ. I överenskommelserna bestäms det också om under hurudana förutsättningar staterna kan neka att lämna ut information. Bestämmelser om sätten och kanalerna för det informationsutbyte som sker enligt överenskommelserna anges särskilt i varje överenskommelse. Om det i överenskommelserna inte nämns någonting om kanalen för informationsutbyte, ska informationen lämnas via befintliga och ändamålsenliga kanaler.

Av de multilaterala överenskommelser som hänför sig till förhindrande och utredande av brott kan som de mest centrala nämnas fördraget om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism, gränsöverskridande brottslighet och olaglig migration och dess genomförandevalt (Prümfördraget, FördrS 54-55/2007), konventionen mellan EU:s medlemsstater om ömsesidigt bistånd och samarbete mellan tullförvaltningar (Neapel II-konventionen, FördrS 148/2004), avtalet mellan Finland,

Danmark, Island, Norge och Sverige om ömsesidigt bistånd i tullfrågor (FördrS 44/1982, ändrad genom FördrS 53/1989), Palermo-konventionen och dess tilläggsprotokoll, Europarådets rättshjälpskonvention från år 1959 (ETS 30, FördrS 30/1981) samt EU:s rättshjälpskonvention från år 2000 (den s.k. MLA-konventionen, FördrS 57/2004).

I EU-lagstiftningen bestäms det dessutom om utbyte av information mellan myndigheter i Schengenkonventionen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den (Schengenregelverket, FördrS 23/2001), som införlivades inom Europeiska unionens ramar genom Amsterdamfördraget som trädde i kraft den 1 maj 1999 (FördrS 55/1999, EGT C 340, 10.11.1997). Rambeslutet om förenklat informations- och underrättelseutbyte mellan de brottsbekämpande myndigheterna i Europeiska unionens medlemsstater (2006/960/RIF, EUT L 386, 29.12.2006) och lagen om dess ikraftträdande (26/2009) ersatte artiklarna 39 och 46 i Schengenregelverket till den del de gällde behovet av brottsbekämpning.

Om gränsöverskridande operativ verksamhet bestäms också i bl.a. Schengenregelverket, Neapel II-konventionen och EU:s rättshjälpskonvention från år 2000. Tillgången till uppgifter med tanke på Schengentillstånd torde i framtiden effektiviseras i och med att det för medlemsstaterna gemensamma informationssystemet för viseringar enligt Europeiska unionens viseringskodex och den s.k. VIS-förordningen ((EG) 767/2008 EUT L 218, 13.8.2008) införs. Med stöd av systemet har de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna tillgång till alla grundläggande uppgifter om medlemsstaternas Schengenvisering och om sökandenas biometriska kännetecken.

Det utbyte av information som sker genom Europol grundar sig på rådets beslut om inrättande av Europeiska polisbyrån (Europol) (2009/371/RIF, EUT L 121, 15.5.2009), som ersatte Europolkonventionen (FördrS 78-79/1998) vid ingången av 2010. Finland har för närvarande tre sådana sambandsmän som avses i Europolbeslutet i Europol, av vilka två är utsända av polisen och en av tullen. Polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet är alla behöriga myndigheter enligt Europolbeslutet. I Finland är centralkriminalpolisen

den nationella enhet i Europol via vilken de behöriga myndigheterna sköter sina kontakter.

Information utbyts också inom Frontex, särskilt via Frontex nätverk för riskanalys (FRAN). Gränsbevakningsväsendets situations- och riskanalyscentrum är den nationella kontaktpunkten för informationsutbyte inom ramen för Frontex. Som system för informationsutbyte använder man i första hand ICONET-systemet, som upprätthålls av Europeiska kommissionen. Systemet inrättades genom rådets beslut (2005/267/EG, EUT L 83, 1.4.2005) och togs i bruk 2006.

Informationsutbytet via Interpol baserar sig på de förfaranden som godkänts av medlemsstaterna i Interpol och i enlighet med vilka man iakttar de villkor för användning av uppgifter som ställts av den överlämnande myndigheten. I Finland är centralkriminalpolisen den nationella central för Interpol genom vilken begäran om handräckning förmedlas. Genom centralkriminalpolisen kan också tullverket och gränsbevakningsväsendet använda Interpol-kanalen.

De med tanke på artikeln viktigaste bilaterala överenskommelserna är överenskommelserna om bekämpning av brott. Bland Europeiska unionens medlemsstater har Finland har ingått sådana överenskommelser med Estland (FördrS 58/1995), Lettland (FördrS 8/1997), Litauen (FördrS 72/1997), Polen (FördrS 20/2003) och Ungern (FördrS 66/2003). Överenskommelserna om bekämpning av brott innehåller bestämmelser om de behöriga myndigheternas samarbete för att förebygga, avslöja, bekämpa och utreda brott.

Även tullsamarbetsavtal kan utgöra betydande redskap för informationsutbyte och operativt samarbete. De finska tullmyndigheterna har ingått tullsamarbetsavtal som betonar bekämpningen av tullbrott med olika stater. Avtal har ingåtts med både EU-länder och s.k. tredjeländer utanför EU. Överenskommelser om tullsamarbete har ingåtts med de nordiska länderna (FördrS 43–44/1982) samt Tyskland (FördrS 58/1976), Nederländerna (FördrS 31/1985), Frankrike (FördrS 58/1989), Italien (FördrS 8/1990), Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland (FördrS 75/1991), Estland (FördrS 43/1994), Litauen (FördrS 77/1994), Lettland (FördrS

62/1995), Polen (FördrS 93/1998), Ungern (FördrS 1/1999) och Slovakien (FördrS 66/2001).

I fråga om tredjeländer har överenskommelser ingåtts med Förenta staterna (FördrS 30/1989), Ryska federationen (FördrS 95/1994), Ukraina (FördrS 40/1998), Makedonien (FördrS 68/2007), Uzbekistan (FördrS 46/2009), Vitryssland (FördrS 3/2011) och Kosovo (FördrS 36/2011). Dessutom har en överenskommelse om tullsamarbete undertecknats med Azerbajdzjan, men överenskommelsen har ännu inte satts i kraft.

Polisen och gränsbevakningsväsendet har dessutom vissa administrativa samarbetsarrangemang med främmande stater.

Polisen har etablerade kontakter med Europol och Interpol när det gäller brott mot barn. Man utbyter ständigt information i bl.a. barnpornografibrott. Polisen bedriver ett aktivt samarbete med nationella barnskyddsorganisationer och internationella myndigheter i ärenden som gäller bl.a. barn som har anmälts försvunna eller kidnappade.

I lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (761/2003), tullagen (1466/1994) och lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet (579/2005) finns det bestämmelser om polisens, tullverkets och gränsbevakningsväsendets rätt att lämna ut uppgifter till andra stater.

Finland har också anslutit sig till europeiska konventionen om inbördes rättshjälp i brottmål. Internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden regleras dessutom av lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden. Enligt 1 § i den lagen omfattar internationell rättshjälp bl.a. delgivning av beslut som har samband med behandlingen av straffrättsliga ärenden, hörande av vittnen och sakkunniga, användning av tvångsmedel för inhämtande av bevis eller för säkerställande av verkställigheten av en förverkandepåföljd, vidtagande av åtgärder för väckande av åtal och utlämnande av uppgifter ur straffregistret. Till fullgörandet av Europeiska unionens skyldigheter ansluter sig lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen om ömsesidig rättshjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater och till-

lämpning av konventionen (148/2004), lagen om verkställighet i Europeiska unionen av frysningsbeslut av egendom eller bevismaterial (540/2005) och lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rambeslutet om en europeisk bevisinhämtningsorder för att inhämta föremål, handlingar eller uppgifter som ska användas i straffrättsliga förfaranden och om tillämpning av rambeslutet (729/2010).

I Finland har man också nationellt satt i kraft konventionen om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott (ETS 141, FördrS 53/1994).

Också de brottsbekämpande myndigheternas eget nätverk av sambandsmän kan i vissa fall användas som kanal för informationsutbyte. Sambandsmännens främsta uppgift är att i samarbete med stationeringslandets myndigheter inhämta information i anslutning till brottsbekämpning samt att förmedla begäran om handräckning och rättshjälp. Vid förmedling av begäran om handräckning och rättshjälp beaktas de internationella överenskommelser som är bindande för Finland och stationeringslandet. Utomlands finns utöver nationella sambandsmän även sambandsmän för det nordiska samarbetet mellan brottsbekämpande myndigheter. Deras uppgift är att representera alla nordiska länder samtidigt.

Det nätverk som överenskommelserna bildar kompletteras av den nationella lagstiftningen. Den viktigaste tillämpliga lagar vid begäran om och beviljande av internationell rättshjälp är lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden, som nämns ovan. Största delen av bestämmelserna i lagen gäller sådana situationer där rättshjälp begärs från Finland. I de fall där Finland begär rättshjälp i utlandet är det i allmänhet inte tillräckligt att de finländska myndigheterna endast tillämpar lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden, utan i detta fall är myndigheterna tvungna att till stor del agera med stöd av de fördrag som är förpliktande för Finland.

Till det straffrättsliga samarbetet hör också utlämning av gärningsmän. Finland har anslutit sig till den europeiska konventionen om utlämning för brott (ETS 24, FördrS 32/1971). Närmare bestämmelser om uppfyllandet av de internationella förpliktelse

om utlämning finns i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga nordiska länderna, lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen och i lagen om utlämning för brott. Utlämnandet av brottslingar regleras även i rådets rambeslut om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna.

Också det övriga internationella samarbetet är relevant, och detta omfattar sålunda också ikraftträdandet och genomförandet av internationella överenskommelser, inklusive detta protokoll. Dessutom är bl.a. utvecklingssamarbetet och närområdessamarbetet av betydelse. I enlighet med den preciserade handlingsplanen mot människohandel skapar utrikesministeriet klarhet i betydelsen av människorättsperspektivet i den praktiska utvecklingspolitiken. Internationella organisationer stöds fortsättningsvis i projekt som syftar till att förebygga människohandel och skydda offer för människohandel. Med anslagen för lokalt samarbete stöds lokala medborgarorganisationer att även framöver genomföra projekt mot människohandel och samtidigt uppmuntras de att utveckla nya projekt. Särskilt stöder man projekt som omfattar en genderspekt eller en barnaspekt.

Inom närområdessamarbetet med Ryssland har man under de senaste åren genomfört några projekt som syftar till att förebygga människohandel. I ett gemensamt projekt mellan immigrationsmyndigheterna i Finland och Ryssland som genomfördes 2005–2008 främjades samarbetet mellan myndigheterna, vilket också underlättar identifiering av offer för människohandel och skyddet för dem. Finland har med närområdesmedel stött det projekt som Internationella migrationsorganisationen (IOM) genomförde 2005–2010 inom Kaliningradområdet i syfte att bekämpa människohandel och hjälpa människohandelsoffer. I S:t Petersburg och Leningradområdet genomfördes 2002–2009 med finsk finansiering ett ILO-projekt med syftet att utveckla myndigheternas och frivilligorganisationernas verksamhetsförutsättningar när det gäller att eliminera användning av barnarbetskraft och förbättra gatubarnens ställning.

Finlands utvecklingssamarbetspolitik kännetecknas av ett människorättsbaserat synsätt. Genom att respektera och fullgöra kvin-

nors och barns rättigheter samt genom att minska extrem fattigdom försöker man förebygga människohandel. Inom utvecklings-samarbetet tillgodogör man sig frivilligorganisationer och internationella organisationer. I den bilaterala utvecklingspolitiken har Finland genom specialprojekt i t.ex. Kambodja och på västra Balkan understött verksamhet i syfte att bekämpa människohandel. Finlands stöd till Förenta nationernas barnfond UNICEF har delvis styrts till verksamhet som syftar till att förhindra människohandel. Inom Finlands utvecklingssamarbete är stödjandet av utbildning på grundskolenivå en av de centrala prioriteringarna. Till detta ansluter sig också deltagandet i projektet "Utbildning för alla" som leds av Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur Unesco. Särskilt inom utvecklingssamarbetet betonar man att flickor ska ha jämlika möjligheter till utbildning. Det internationella samarbetet mot människohandel främjas också genom den s.k. Helsingforsprocessen.

Finland deltar i det arbete som utförs av Expertgruppen för samarbete omkring utsatta barn (Expert Group for Cooperation on Children at Risk, EGCC) vid Östersjöstaternas råd (The Council of Baltic Sea States). Arbetet går ut på att sprida kunskap om frågor som gäller bl.a. utnyttjande av barn och barnhandel. Vidare ordnar expertgruppen seminarier och utbildning samt sprider information till medlemsländerna om möjligheterna att vidta förebyggande åtgärder. Expertgruppen strävar efter att förbättra ställningen för de mest utsatta barnen. Expertgruppen har som fortsättning på den förra handlingsplanen godkänt en ny handlingsplan för åren 2008-2011 som gäller ensamkommande barn och barn utsatta för människohandel inom Östersjöområdet (Plan on Action on Unaccompanied and Trafficked Children in the Region of the Baltic Sea States.)

Artikel 11

Enligt artikel 11 ska förträdare ges sådana bestämmelser som på ett mer effektivt sätt än protokollet främjar tillgodoseendet av barnets rättigheter och som kan ingå i

- a) en konventionsstats lagstiftning,
- b) internationell rätt som är bindande för den konventionsstaten.

Artikel 12

I artikel 12 föreskrivs om övervakningen av att bestämmelserna i protokollet genomförs. Konventionsstaterna ska inom två år efter protokollets nationella ikraftträdande lämna en utförlig rapport om de åtgärder som den vidtagit för att genomföra bestämmelserna i protokollet. Rapporten ska lämnas till FN:s kommitté för barnets rättigheter. Efter avgivandet av den första rapporten om åtgärder som vidtagits för att genomföra bestämmelserna i protokollet ska en rapport i samband med den periodiska rapporten om konventionen om barnets rättigheter avges i enlighet med artikel 44 i konventionen. I praktiken betyder detta att en rapport ska avges vart femte år. Även de konventionsstater som inte är parter i konventionen ska avge en rapport vart femte år. Kommittén för barnets rättigheter kan vid behov av konventionsstaterna begära ytterligare information om genomförandet av bestämmelserna i protokollet.

Finland har lämnat fyra periodiska rapporter till FN:s kommitté för barnets rättigheter om genomförandet av bestämmelserna i konventionen om barnets rättigheter. Den senaste periodiska rapporten har lämnats i juli 2008. I juni 2011 ordnades samråd om rapporten och efter det gav kommittén för barnets rättigheter sina slutsatser om rapporten.

Artikel 13

Artikel 13 innehåller bestämmelser om protokollets undertecknande och ratificering. Protokollet är öppet för undertecknande av varje stat som är part i konventionen eller som har undertecknat den. Protokollet ska ratificeras eller parten ansluta sig till det. Ratifikations- och anslutningsinstrumenten ska deponeras hos FN:s generalsekreterare. Generalsekreteraren ska informera alla konventionsstater och även alla stater som har undertecknat barnkonventionen om förklaringar som har deponerats.

Artikel 14

Artikel 14 innehåller en bestämmelse om protokollets ikraftträdande. Protokollet träder i kraft tre månader från den dag då det tionde ratifikations- eller anslutningsinstrumentet deponerades hos FN:s generalsekreterare. För varje stat som ratificerar protokollet eller ansluter sig till det efter dess ikraftträdande

träder protokollet i kraft en månad från den dag då dess eget ratifikations- eller anslutningsinstrument deponerades.

Artikel 15

Artikel 15 innehåller bestämmelser om uppsägning av protokollet. En konventionsstat kan när som helst säga upp protokollet genom skriftlig notifikation till FN:s generalsekreterare. Generalsekreteraren ska underätta alla de andra konventionsstater och alla stater som undertecknat konventionen om uppsägningen. Uppsägningen ska träda i kraft ett år efter den dag då generalsekreteraren mottog notifikationen. De åtaganden som baserar sig på protokollet binder konventionsstaten med avseende på sådana brott som begås innan uppsägningen träder i kraft. Behandlingen av ärenden som är anhängiga vid kommittén för barnets rättigheter ska slutföras, om de har tagits upp för behandling innan uppsägningen träder i kraft.

Artikel 16

Artikeln innehåller bestämmelser om ändring av protokollet. En konventionsstat får föreslå en ändring av protokollet och överlämna förslaget till Förenta nationernas generalsekreterare, som översänder ändringsförslaget till konventionsstaterna med en begäran om att dessa meddelar om de önskar att staterna ska sammankallas för att behandla och rösta om förslaget. Generalsekreteraren sammankallar en konferens i Förenta nationernas regi, om minst en tredjedel av staterna inom fyra månader efter förslagets översändande tillstyrker en sådan konferens. Varje ändringsförslag som antagits av en majoritet av de konventionsstater som varit närvarande och röstat vid konferensen ska underställas FN:s generalförsamling för godkännande. För att en ändring som antagits ska träda i kraft förutsätts det att den har godkänts av generalförsamlingen och accepterats av konventionsstaterna med två tredjedels majoritet. Ändringarna ska vara bindande endast för de konventionsstater som har accepterat dem. De övriga konventionsstaterna är fortfarande bundna av bestämmelserna i protokollet och eventuella tidigare ändringar som de accepterat.

Artikel 17

Artikel 17 innehåller slutbestämmelser om språkversionernas giltighet, depositarien och om FN:s generalsekreterares skyldighet att sända kopior av protokollet till alla konventionsstater och alla stater som har undertecknat konventionen. Enligt artikeln har protokollet samma giltighet på arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska. Protokollet deponeras i FN:s arkiv och FN:s generalsekreterare är skyldig att sända styrkta kopior av protokollet till alla konventionsstater och alla stater som har undertecknat konventionen.

2 Lagförslag

Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi

1 §. Avsikten är att paragrafen ska innehålla en bestämmelse om att de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen gäller som lag sådana Finland har förbundit sig till dem.

2 §. Enligt paragrafen ska bestämmelser om lagens ikraftträdande utfärdas genom förordning av republikens president. Protokollet, som redan har trätt i kraft internationellt, träder i kraft en månad efter den dag då ratifikations- eller anslutningsinstrumentet deponerades.

3 Ikraftträdande

Det i New York den 25 maj 2000 ingångna fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi trädde internationellt i kraft den 18 januari 2002.

För Finlands del träder protokollet enligt dess artikel 14.2 i kraft en månad från den dag då ratifikations- eller anslutningsinstrumentet deponeras.

Det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi innehåller bestämmelser, som enligt 18 § i

självstyrelselagen för Åland (1144/1991) hör till landskapet Ålands lagstiftningsbehörighet, såsom bestämmelser om ärenden som gäller hälso- och sjukvård, socialvård och undervisning. För att bestämmelserna ska träda i kraft även i landskapet Åland måste lagtinget således ge sitt bifall till den författning om sättande i kraft av en internationell avtalsbestämmelse som avses i 59 § 1 mom. i självstyrelselagen för Åland. Lagen om sättande i kraft av de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen föreslås träda i kraft genom förordning av republikens president samtidigt som protokollet träder i kraft för Finlands del. I detta sammanhang ska även den ändring av adoptionslagen som ansluter sig till protokollets ikraftträdande och som avses träda i kraft den 1 juli 2012 beaktas. Före det kan protokollet inte träda i kraft nationellt.

4 Behovet av riksdagens samtycke och behandlingsordning

4.1 Behovet av riksdagens samtycke

Enligt 94 § 1 mom. i grundlagen krävs riksdagens godkännande för fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller sådana bestämmelser som hör till området för lagstiftningen eller annars har avsevärd betydelse, eller som enligt grundlagen av någon annan anledning kräver riksdagens godkännande.

Enligt riksdagens grundlagsutskott ska en bestämmelse i ett fördrag eller någon annan internationell förpliktelse anses höra till området för lagstiftningen,

1) om bestämmelsen gäller utövande eller inskränkning av någon grundläggande fri- eller rättighet som är tryggad i grundlagen,

2) om bestämmelsen i övrigt gäller grunderna för individens rättigheter och skyldigheter,

3) om det enligt grundlagen ska föreskrivas i lag om den fråga som bestämmelsen avser eller

4) om det finns gällande bestämmelser i lag om den fråga som bestämmelsen avser eller

5) om det enligt rådande uppfattning i Finland ska föreskrivas om frågan i lag.

Enligt grundlagsutskottet hör en bestämmelse om en internationell förpliktelse på dessa grunder till området för lagstiftningen oavsett om den strider mot eller överensstämmer med en lagbestämmelse i Finland (GrUU 11/2000 rd och GrUU 12/2000 rd).

Grundlagsutskottet har dock konstaterat (GrUU 6/2001 rd) att avtalsförpliktelser som gäller ärenden som hör till Europeiska gemenskapens exklusiva behörighet inte hör till området för lagstiftningen och att riksdagens godkännande därför inte ska gälla sådana delar av ett avtal. I fördraget om Europeiska unionen som trädde i kraft vid ingången av december 2009 bestäms det att unionen har exklusiv behörighet i vissa frågor, medan unionen och dess medlemsstater har delad behörighet i andra frågor.

Såsom det konstateras ovan har Europeiska unionen reglering som gäller det aktuella ämnesområdet. Bland dessa nämns rambeslutet om bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi (2004/68/RIF), det förslag till direktiv som gäller ersättande av nämnda rambeslut (KOM(2010)94) och det direktiv som gäller förebyggande och bekämpande av människohandel och skydd av dess offer (2011/36/EU). Enligt artikel 83.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionsätt får Europaparlamentet och rådet genom direktiv i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet fastställa minimiregler om fastställande av brottsrekvisit och påföljder inom områden med särskilt allvarlig brottslighet med ett gränsöverskridande inslag till följd av brottens karaktär eller effekter eller av ett särskilt behov av att bekämpa dem på gemensamma grunder. Sådana områden av brottslighet är bl.a. människohandel samt sexuellt utnyttjande av kvinnor och barn.

I samband med förhandlingarna om Europarådets konvention om bekämpande av människohandel ansågs det dessutom att gemenskapens behörighet bör omfatta bestämmelserna om gränskontroll, bestämmelserna om hjälp till offer för människohandel, bestämmelserna om uppehållstillstånd och återvändande, bestämmelserna om kompensation och gottgörelse till offer samt de horisontella och övriga bestämmelserna om tillämpning av de bestämmelser som nämns ovan. Detta torde kunna betraktas som utgångspunkt för bedömningen av vilka bestämmelser som

fortsättningsvis ska höra till Finlands behörighet även i fråga om detta protokoll.

Protokollet innehåller inte några bestämmelser om Europeiska unionens anslutning till protokollet, men detta kan inte anses hindra att unionens medlemsstater förbinder sig till det, vilket så gott som alla andra medlemsstater i Europeiska unionen redan har gjort. Protokollet är ett s.k. blandavtal, dvs. ett avtal med delad behörighet, där en del av bestämmelserna hör till Europeiska unionens behörighet och en del till medlemsstatens behörighet. Eftersom frågan om Europeiska unionens exklusiva behörighet och om vad som hör till unionens behörighet i detta fall är oklar, bör riksdagen emellertid godkänna protokollet bara till den del det hör till Finlands behörighet.

Konventionen om barnets rättigheter har satts i kraft genom lag (FördrS 59-60/1991).

Behovet av riksdagens samtycke och det sätt på vilket protokollet ska sättas i kraft påverkas av artiklarna 1–10 i protokollet.

I 8 § i grundlagen ingår den straffrättsliga legalitetsprincipen, till vilken hör ett krav på att handlingar som är straffbara ska anges i lag. Detta innebär att kriminaliseringsskyldigheterna hör till området för lagstiftningen. Detta gäller artiklarna 1–5 i protokollet.

Artikel 6 i protokollet gäller lämnande av rättshjälp i samband med brottsutredningar, rättegångar eller utlämningsprocesser. Om dessa föreskrivs bl.a. i lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden, lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater och tillämpning av konventionen samt lagen om verkställighet i Europeiska unionen av frysningsbeslut av egendom eller bevismaterial.

Artikel 7 i protokollet innehåller bestämmelser om beslagtagande och förverkande av föremål som använts för att begå brott eller av vinster som härrör från brott samt om reglering i syfte att stänga lokaler som använts till att begå brott. I Finland fullgörs dessa förpliktelser genom lagstiftning, och i detaljmotiveringen till artikeln redogörs det närmare för detta.

I artikel 8 i protokollet bestäms om rättigheterna för barn som fallit offer för brott. I

samband med artikeln ska utöver förundersökningslagen och tvångsmedelslagen även bl.a. rättegångsbalken, lagen om rättegång i brottmål och rättshjälpslagen tillämpas.

Artikel 9 i protokollet innehåller bestämmelser om förebyggande av brott som avses i protokollet, om främjande av medvetenheten om sådana brott, om bistånd och skadestånd till offren för sådana brott samt om förbudande av material som annonserar om sådana brott. Bestämmelserna i artikeln ingår i Finland i lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd, barnskyddslagen, skadeståndslagen, konsumentskyddslagen och strafflagen.

Artikel 10 om internationellt samarbete innehåller också bestämmelser som hör till området för lagstiftningen. Bestämmelserna i artikeln ansluter sig bl.a. till lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden.

Alla de ovan nämnda artiklarna i protokollet gäller grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. På grund av vad som anförs ovan hör protokollet till området för lagstiftningen och förutsätter därför riksdagens samtycke. Dessutom är protokollet till sin natur en människorättskonvention, varför man vid sättandet i kraft av de materiella människorättsbestämmelser som ingår i det bör tillämpa ett ikraftträdande på lagnivå. Lagstiftningen i Finland överensstämmer med bestämmelserna i protokollet.

4.2 Behandlingsordning

Protokollet innehåller inte bestämmelser som gäller grundlagen på det sätt som avses i 94 § 2 mom. eller 95 § 2 mom. i grundlagen. Enligt regeringens uppfattning kan protokollet godkännas med enkel majoritet och förslaget till ikraftträdandelag kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan och i enlighet med 94 § i grundlagen föreslås det att

Riksdagen godkänner det i New York den 25 maj 2000 antagna fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi till de delar som protokollet omfattas av Finlands behörighet.

Med stöd av vad som anförts ovan och eftersom det fakultativa protokollet innehåller bestämmelser som hör till området för lag-

stiftningen föreläggs Riksdagen samtidigt följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi

I enlighet med riksdagens besluts föreskrivs:

1 §
De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi, som antogs i New York den 25

maj 2000, gäller som lag sådana som Finland har förbundit sig till dem.

2 §
Om ikraftträdandet av denna lag bestäms genom förordning av republikens president.

Helsingfors den 22 december 2011

Republikens President

TARJA HALONEN

Utrikesminister *Erkki Tuomioja*

Fakultativt protokoll till konventionen om barnets rättigheter om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi

De stater som är parter i detta protokoll, som anser att det för att uppnå syftena med konventionen om barnets rättigheter och genomförandet av bestämmelserna i denna, särskilt artiklarna 1, 11, 21, 32, 33, 34, 35 och 36, skulle vara lämpligt att utöka de åtgärder som konventionsstaterna bör vidta för att garantera att barn skyddas från försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi,

som även anser att konventionen om barnets rättigheter erkänner barnets rätt att skyddas från att bli ekonomiskt utnyttjat och från något arbete som sannolikt kan vara riskfyllt eller hindra barnets utbildning, eller vara skadligt för barnets hälsa eller fysiska, psykiska, andliga, moraliska eller sociala utveckling,

som är allvarligt oroade av den omfattande och ökande internationella handeln med barn i syfte att sälja barn, bedriva barnprostitution och barnpornografi,

som är djupt oroade av den utbredda och fortsatta sexturismen, som barn är särskilt sårbara för, eftersom den direkt främjar försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi,

som erkänner att ett antal särskilt utsatta grupper, inbegripet flickor, löper större risk att bli sexuellt utnyttjade och att flickor utgör en oproportionerligt stor andel av de sexuellt utnyttjade,

som oroas av den ökade tillgången på barnpornografi på Internet och i annan teknik under utveckling och som erinrar om den internationella konferensen om bekämpning av barnpornografi på Internet, som hölls i Wien 1999, i synnerhet dess slutsatser, där det krävs en världsomspännande kriminalisering av produktion, distribution, export, överföring, import, avsiktligt innehav och annonsering av barnpornografi, och som betonar vikten av närmare samarbete och partnerskap

Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography

The States Parties to the present Protocol, Considering that, in order further to achieve the purposes of the Convention on the Rights of the Child and the implementation of its provisions, especially articles 1, 11, 21, 32, 33, 34, 35 and 36, it would be appropriate to extend the measures that States Parties should undertake in order to guarantee the protection of the child from the sale of children, child prostitution and child pornography,

Considering also that the Convention on the Rights of the Child recognizes the right of the child to be protected from economic exploitation and from performing any work that is likely to be hazardous or to interfere with the child's education, or to be harmful to the child's health or physical, mental, spiritual, moral or social development,

Gravely concerned at the significant and increasing international traffic in children for the purpose of the sale of children, child prostitution and child pornography,

Deeply concerned at the widespread and continuing practice of sex tourism, to which children are especially vulnerable, as it directly promotes the sale of children, child prostitution and child pornography,

Recognizing that a number of particularly vulnerable groups, including girl children, are at greater risk of sexual exploitation and that girl children are disproportionately represented among the sexually exploited,

Concerned about the growing availability of child pornography on the Internet and other evolving technologies, and recalling the International Conference on Combating Child Pornography on the Internet, held in Vienna in 1999, in particular its conclusion calling for the worldwide criminalization of the production, distribution, exportation, transmission, importation, intentional possession and advertising of child pornography, and stressing the importance of closer coop-

mellan regeringarna och Internetindustrin,

som tror att avskaffandet av försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi kommer att underlättas genom att en helhets-syn antas, som tar hänsyn till de bidragande faktorerna, inbegripet underutveckling, fattigdom, ekonomiska skillnader, orättvisa socioekonomiska strukturer, dysfunktionella familjer, brist på utbildning, migration från land till stad, könsdiskriminering, oansvarigt sexuellt beteende av vuxna, skadliga sedvänjor, väpnade konflikter och handel med barn,

som även tror att ansträngningar att höja allmänhetens medvetenhet behövs för att minska efterfrågan på försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi och som dessutom tror på vikten av att stärka det globala partnerskapet mellan alla aktörer och av att förbättra brottsbekämpningen på nationell nivå,

som noterar bestämmelserna i internationella rättsliga instrument som är relevanta när det gäller skydd av barn, inbegripet Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete avseende internationella adoptioner, Haagkonventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn, Haagkonventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldrans ansvar och åtgärder till skydd för barn samt Internationella arbetsorganisationens (ILO) konvention nr 182 om de värsta formerna av barnarbete

som uppmuntras av det överväldigande stödet för konventionen om barnets rättigheter, som visar på det omfattande engagemang som finns för att främja och skydda barnets rättigheter,

som erkänner vikten av att genomföra bestämmelserna i handlingsprogrammet för förhindrande av försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi samt i den deklARATION och den handlingsplan som antogs vid världskongressen mot kommersiell sexuell exploatering av barn som hölls i Stockholm den 27-31 augusti 1996, liksom i andra relevanta beslut och rekommendationer av berörda internationella organ,

eration and partnership between Governments and the Internet industry,

Believing that the elimination of the sale of children, child prostitution and child pornography will be facilitated by adopting a holistic approach, addressing the contributing factors, including underdevelopment, poverty, economic disparities, inequitable socioeconomic structure, dysfunctioning families, lack of education, urban-rural migration, gender discrimination, irresponsible adult sexual behaviour, harmful traditional practices, armed conflicts and trafficking in children,

Believing also that efforts to raise public awareness are needed to reduce consumer demand for the sale of children, child prostitution and child pornography, and believing further in the importance of strengthening global partnership among all actors and of improving law enforcement at the national level,

Noting the provisions of international legal instruments relevant to the protection of children, including the Hague Convention on Protection of Children and Cooperation in Respect of Intercountry Adoption, the Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction, the Hague Convention on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Cooperation in Respect of Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children, and International Labour Organization Convention No. 182 on the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour,

Encouraged by the overwhelming support for the Convention on the Rights of the Child, demonstrating the widespread commitment that exists for the promotion and protection of the rights of the child,

Recognizing the importance of the implementation of the provisions of the Programme of Action for the Prevention of the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography and the Declaration and Agenda for Action adopted at the World Congress against Commercial Sexual Exploitation of Children, held in Stockholm from 27 to 31 August 1996, and the other relevant decisions and recommendations of pertinent international bodies,

som tar vederbörlig hänsyn till vikten av varje folks traditioner och kulturella värderingar när det gäller barnets skydd och harmoniska utveckling,

har kommit överens om följande:

Artikel 1

Konventionsstaterna ska förbjuda försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi enligt bestämmelserna i detta protokoll.

Artikel 2

I detta protokoll avses med

a) försäljning av barn: varje handling eller transaktion genom vilken ett barn överförs av en person eller grupp av personer till annan mot betalning eller någon annan form av ersättning,

b) barnprostitution: användning av ett barn i sexuella handlingar mot betalning eller någon annan form av ersättning,

c) barnpornografi: framställning, av vilket som helst slag, av ett barn som deltar i verkliga eller simulerade oförblommerade sexuella handlingar eller varje framställning av ett barns könsorgan för huvudsakligen sexuella syften.

Artikel 3

1. Varje konventionsstat ska säkerställa att åtminstone följande handlingar och verksamheter omfattas helt av dess straffrättsliga lagstiftning, oavsett om brotten begås inom ett land eller är gränsöverskridande och oavsett om de begås på individuell basis eller i organiserad form:

a) När det gäller försäljning av barn enligt artikel 2

i) att bjuda ut, leverera eller ta emot ett barn, på vilket sätt det än sker, i syfte att

a. barnet ska utnyttjas sexuellt,

b. att barnets organ ska överlätas i vinstsyfte,

c. att barnet ska sättas i tvångsarbete,

ii) att som mellanhand otillbörligt framkalla samtycke till adoption av ett barn i strid med tillämpliga internationella rättsliga instrument om adoption.

b) Att bjuda ut, ta emot, skaffa fram eller tillhandahålla ett barn för barnprostitution enligt artikel 2.

c) Att producera, distribuera, sprida, impor-

Taking due account of the importance of the traditions and cultural values of each people for the protection and harmonious development of the child, Have agreed as follows:

Article 1

States Parties shall prohibit the sale of children, child prostitution and child pornography as provided for by the present Protocol.

Article 2

For the purposes of the present Protocol:

(a) Sale of children means any act or transaction whereby a child is transferred by any person or group of persons to another for remuneration or any other consideration;

(b) Child prostitution means the use of a child in sexual activities for remuneration or any other form of consideration;

(c) Child pornography means any representation, by whatever means, of a child engaged in real or simulated explicit sexual activities or any representation of the sexual parts of a child for primarily sexual purposes.

Article 3

1. Each State Party shall ensure that, as a minimum, the following acts and activities are fully covered under its criminal or penal law, whether such offences are committed domestically or transnationally or on an individual or organized basis:

(a) In the context of sale of children as defined in article 2:

(i) Offering, delivering or accepting, by whatever means, a child for the purpose of:

a. Sexual exploitation of the child;

b. Transfer of organs of the child for profit;

c. Engagement of the child in forced labour;

(ii) Improperly inducing consent, as an intermediary, for the adoption of a child in violation of applicable international legal instruments on adoption;

(b) Offering, obtaining, procuring or providing a child for child prostitution, as defined in article 2;

(c) Producing, distributing, disseminating,

tera, exportera, bjuda ut eller sälja eller att för sådant syfte, inneha barnpornografi enligt definitionen i artikel 2.

2. Med förbehåll för bestämmelserna i den nationella lagstiftningen i en konventionsstat ska detsamma gälla försök att begå samt medhjälp och annan medverkan till någon av de nämnda handlingarna.

3. Varje konventionsstat ska belägga sådana brott med lämpliga straff som beaktar deras allvarliga beskaffenhet.

4. Med förbehåll för bestämmelserna i dess nationella lagstiftning ska varje konventionsstat vidta åtgärder för att, när det är lämpligt, fastställa juridiska personers ansvar för brott som anges i punkt 1 i denna artikel. Beroende på konventionsstatens nationella rättsliga principer, kan ett sådant ansvar för juridiska personer vara straffrättsligt, civilrättsligt eller administrativt.

5. Konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga rättsliga och administrativa åtgärder för att säkerställa att alla personer som är inblandade i adoptionen av ett barn handlar i överensstämmelse med tillämpliga internationella rättsliga instrument.

Artikel 4

1. Varje konventionsstat ska vidta sådana åtgärder som kan vara nödvändiga för att fastställa sin behörighet över de brott som anges i artikel 3.1 när brotten begås på dess territorium eller ombord på ett fartyg eller flygplan som är registrerat i den staten.

2. Varje konventionsstat får vidta sådana åtgärder som kan vara nödvändiga för att fastställa sin behörighet över de brott som anges i artikel 3.1 i följande fall:

a) När den misstänkta gärningsmannen är medborgare i den staten eller en person som är stadigvarande bosatt på dess territorium.

b) När offret är medborgare i den staten.

3. Varje konventionsstat ska även vidta sådana åtgärder som kan vara nödvändiga för att fastställa sin behörighet över de ovan nämnda brotten när den misstänkta gärningsmannen vistas på dess territorium och den inte utlämnar honom eller henne till en annan konventionsstat av det skälet att brottet har begåtts av en av dess medborgare.

4. Detta protokoll utesluter inte någon straffrättslig behörighet som utövas i enlighet

importing, exporting, offering, selling or possessing for the above purposes child pornography as defined in article 2.

2. Subject to the provisions of the national law of a State Party, the same shall apply to an attempt to commit any of the said acts and to complicity or participation in any of the said acts.

3. Each State Party shall make such offences punishable by appropriate penalties that take into account their grave nature.

4. Subject to the provisions of its national law, each State Party shall take measures, where appropriate, to establish the liability of legal persons for offences established in paragraph 1 of the present article. Subject to the legal principles of the State Party, such liability of legal persons may be criminal, civil or administrative.

5. States Parties shall take all appropriate legal and administrative measures to ensure that all persons involved in the adoption of a child act in conformity with applicable international legal instruments.

Article 4

1. Each State Party shall take such measures as may be necessary to establish its jurisdiction over the offences referred to in article 3, paragraph 1, when the offences are committed in its territory or on board a ship or aircraft registered in that State.

2. Each State Party may take such measures as may be necessary to establish its jurisdiction over the offences referred to in article 3, paragraph 1, in the following cases:

(a) When the alleged offender is a national of that State or a person who has his habitual residence in its territory;

(b) When the victim is a national of that State.

3. Each State Party shall also take such measures as may be necessary to establish its jurisdiction over the aforementioned offences when the alleged offender is present in its territory and it does not extradite him or her to another State Party on the ground that the offence has been committed by one of its nationals.

4. The present Protocol does not exclude any criminal jurisdiction exercised in accor-

med nationell lagstiftning.

Artikel 5

1. De brott som anges i artikel 3.1 ska anses som utlämningsbara brott enligt varje befintligt utlämningsavtal mellan konventionsstater och brotten ska också anses som utlämningsbara brott enligt varje utlämningsavtal som senare ingås mellan sådana, i enlighet med de villkor som anges i dessa avtal.

2. Om en konventionsstat i vilken förekomsten av ett avtal är ett villkor för utlämning mottar en utlämningsframställning från en annan konventionsstat som den inte har något utlämningsavtal med, får den betrakta detta protokoll som rättslig grund för utlämning med avseende på sådana brott. Utlämning ska ske på de villkor som föreskrivs i den anmodade konventionsstatens lagstiftning.

3. Konventionsstater i vilka förekomsten av ett avtal inte är ett villkor för utlämning ska sinsemellan erkänna sådana brott som utlämningsbara brott om inte annat följer av villkoren i den anmodade statens lagstiftning.

4. Sådana brott ska för utlämning mellan konventionsstater behandlas som om de hade begåtts inte bara på den plats där de inträffade utan även på territorierna i de stater av vilka det krävs att de ska fastställa sin behörighet i enlighet med artikel 4.

5. Om en utlämningsframställning görs med avseende på ett brott som beskrivs i artikel 3.1 och den anmodade konventionsstaten inte utlämnar eller kommer att utlämna på grundval av gärningsmannens nationalitet, ska den staten vidta lämpliga åtgärder för att överlämna ärendet till sina behöriga myndigheter för åtal.

Artikel 6

1. Konventionsstater ska ge varandra största möjliga bistånd i samband med utredningar eller lagförings- eller utlämningsförfaranden med anledning av de brott som anges i artikel 3.1, inbegripet bistånd att skaffa fram de bevis de förfogar över och som krävs för förfarandet.

2. Konventionsstater ska full-göra sina skyldigheter enligt punkt 1 i denna artikel i överensstämmelse med de fördrag eller andra överenskommelser om ömsesidig rättslig

dance with internal law.

Article 5

1. The offences referred to in article 3, paragraph 1, shall be deemed to be included as extraditable offences in any extradition treaty existing between States Parties and shall be included as extraditable offences in every extradition treaty subsequently concluded between them, in accordance with the conditions set forth in such treaties.

2. If a State Party that makes extradition conditional on the existence of a treaty receives a request for extradition from another State Party with which it has no extradition treaty, it may consider the present Protocol to be a legal basis for extradition in respect of such offences. Extradition shall be subject to the conditions provided by the law of the requested State.

3. States Parties that do not make extradition conditional on the existence of a treaty shall recognize such offences as extraditable offences between themselves subject to the conditions provided by the law of the requested State.

4. Such offences shall be treated, for the purpose of extradition between States Parties, as if they had been committed not only in the place in which they occurred but also in the territories of the States required to establish their jurisdiction in accordance with article 4.

5. If an extradition request is made with respect to an offence described in article 3, paragraph 1, and the requested State Party does not or will not extradite on the basis of the nationality of the offender, that State shall take suitable measures to submit the case to its competent authorities for the purpose of prosecution.

Article 6

1. States Parties shall afford one another the greatest measure of assistance in connection with investigations or criminal or extradition proceedings brought in respect of the offences set forth in article 3, paragraph 1, including assistance in obtaining evidence at their disposal necessary for the proceedings.

2. States Parties shall carry out their obligations under paragraph 1 of the present article in conformity with any treaties or other arrangements on mutual legal assistance that

hjälp som eventuellt finns mellan dem. Om det inte finns några sådana fördrag eller överenskommelser ska konventionsstater ge varandra bistånd i enlighet med sin nationella lagstiftning.

Artikel 7

Konventionsstaterna ska, om inte annat följer av bestämmelserna i deras nationella lagstiftning,

- a) vidta åtgärder för att möjliggöra beslag och förverkande, när det är lämpligt, av
 - i) föremål, så som utrustning, tillgångar och andra hjälpmedel som använts för att begå eller underlätta brott enligt detta protokoll,
 - ii) vinster som härrör från sådana brott,
- b) verkställa framställningar från en annan konventionsstat om beslagtagande eller förverkande av föremål eller vinster som avses i a, i och ii,
- c) vidta åtgärder i syfte att tillfälligt eller slutgiltigt stänga lokaler som används till att begå sådana brott.

Artikel 8

1. Konventionsstaterna ska besluta om lämpliga åtgärder för att under alla stadier av det straffrättsliga förfarandet skydda de rättigheter och intressen de barn har som är offer för de verksamheter som är förbjudna enligt detta protokoll, särskilt genom att

- a) erkänna barnens sårbarhet och anpassa förfarandena till deras särskilda behov, inbegripet deras speciella behov som vittnen,
- b) informera barnen om deras rättigheter och deras roll i samt omfattningen, utvecklingen och den fortsatta handläggningen av förfarandena samt om avgörandet av deras fall,
- c) låta barnens synpunkter, behov och intressen framföras och beaktas i förfaranden där deras personliga intressen berörs, på ett sätt som är förenligt med den nationella lagstiftningens procedurreglar,
- d) tillhandahålla lämpligt stöd till barnen under hela rättsprocessen,
- e) skydda, när det är lämpligt, barnens privatliv och identitet och vidta åtgärder i enlighet med nationell lagstiftning för att undvika otillbörlig spridning av information som skulle kunna leda till att barnen identifieras,

may exist between them. In the absence of such treaties or arrangements, States Parties shall afford one another assistance in accordance with their domestic law.

Article 7

States Parties shall, subject to the provisions of their national law:

- (a) Take measures to provide for the seizure and confiscation, as appropriate, of:
 - (i) Goods, such as materials, assets and other instrumentalities used to commit or facilitate offences under the present protocol;
 - (ii) Proceeds derived from such offences;
- (b) Execute requests from another State Party for seizure or confiscation of goods or proceeds referred to in subparagraph (a);
- (c) Take measures aimed at closing, on a temporary or definitive basis, premises used to commit such offences.

Article 8

1. States Parties shall adopt appropriate measures to protect the rights and interests of child victims of the practices prohibited under the present Protocol at all stages of the criminal justice process, in particular by:

- (a) Recognizing the vulnerability of child victims and adapting procedures to recognize their special needs, including their special needs as witnesses;
- (b) Informing child victims of their rights, their role and the scope, timing and progress of the proceedings and of the disposition of their cases;
- (c) Allowing the views, needs and concerns of child victims to be presented and considered in proceedings where their personal interests are affected, in a manner consistent with the procedural rules of national law;
- (d) Providing appropriate support services to child victims throughout the legal process;
- (e) Protecting, as appropriate, the privacy and identity of child victims and taking measures in accordance with national law to avoid the inappropriate dissemination of information that could lead to the identification of child victims;

f) ge barnen och deras familjer och vittnen skydd mot hotelser och vedergällning i lämpliga fall,

g) undvika onödig försening i handläggningen av ärenden och verkställande av avgöranden som rör ersättning till barnen.

2. Konventionsstaterna ska säkerställa att osäkerhet i fråga om offrets verkliga ålder inte förhindrar inledande av brottsutredningar, inbegripet utredningar som syftar till att fastställa offrets ålder.

3. Konventionsstaterna ska säkerställa att barnets bästa kommer i första rummet vid rättsväsendets behandling av barn som är offer för de brott som beskrivs i detta protokoll.

4. Konventionsstaterna ska vidta åtgärder för att säkerställa att personer som arbetar med offer för de brott som är förbjudna enligt detta protokoll ges lämplig utbildning, särskilt i juridik och psykologi.

5. Konventionsstaterna ska i lämpliga fall anta åtgärder för att skydda sådana personers och/eller organisationers säkerhet och integritet som är engagerade i att förhindra och/eller skydda och rehabilitera offer för sådana brott.

6. Ingenting i denna artikel får tolkas så att det påverkar eller är oförenligt med den anklagades rätt till en rättvis och opartisk rättegång.

Artikel 9

1. Konventionsstaterna ska anta eller förstärka, genomföra och sprida lagar och administrativa åtgärder, social politik och program för att förebygga de brott som avses i detta protokoll. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt att skydda barn som är särskilt sårbara för sådan verksamhet.

2. Konventionsstaterna ska genom information på alla lämpliga sätt, utbildning och vidareutbildning främja medvetenheten hos allmänheten, inbegripet barn, om förebyggande åtgärder och om de skadliga effekterna av de brott som avses i detta protokoll. Konventionsstaterna ska vid fullgörandet av sina förpliktelser enligt denna artikel uppmuntra till medverkan av samhället och, särskilt, av barn och offer, i sådan information och i utbild-

(f) Providing, in appropriate cases, for the safety of child victims, as well as that of their families and witnesses on their behalf, from intimidation and retaliation;

(g) Avoiding unnecessary delay in the disposition of cases and the execution of orders or decrees granting compensation to child victims.

2. States Parties shall ensure that uncertainty as to the actual age of the victim shall not prevent the initiation of criminal investigations, including investigations aimed at establishing the age of the victim.

3. States Parties shall ensure that, in the treatment by the criminal justice system of children who are victims of the offences described in the present Protocol, the best interest of the child shall be a primary consideration.

4. States Parties shall take measures to ensure appropriate training, in particular legal and psychological training, for the persons who work with victims of the offences prohibited under the present Protocol.

5. States Parties shall, in appropriate cases, adopt measures in order to protect the safety and integrity of those persons and/or organizations involved in the prevention and/or protection and rehabilitation of victims of such offences.

6. Nothing in the present article shall be construed to be prejudicial to or inconsistent with the rights of the accused to a fair and impartial trial.

Article 9

1. States Parties shall adopt or strengthen, implement and disseminate laws, administrative measures, social policies and programmes to prevent the offences referred to in the present Protocol. Particular attention shall be given to protect children who are especially vulnerable to such practices.

2. States Parties shall promote awareness in the public at large, including children, through information by all appropriate means, education and training, about the preventive measures and harmful effects of the offences referred to in the present Protocol. In fulfilling their obligations under this article, States Parties shall encourage the participation of the community and, in particular, children and child victims, in such informa-

ningsprogram, även på internationell nivå.

3. Konventionsstaterna ska vidta alla möjliga åtgärder i syfte att se till att allt lämpligt bistånd ges till offren för sådana brott, inbegripet deras fullständiga återanpassning i samhället och deras fullständiga fysiska och psykiska återhämtning.

4. Konventionsstaterna ska säkerställa att alla offer för de brott som beskrivs i detta protokoll får tillgång till lämpliga förfaranden för att utan diskriminering söka skadestånd från dem som är juridiskt ansvariga.

5. Konventionsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder i syfte att effektivt förbjuda produktion och spridning av material som annonserar om de brott som beskrivs i detta protokoll.

Artikel 10

1. Konventionsstaterna ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att stärka det internationella samarbetet genom multilaterala, regionala och bilaterala arrangemang om förebyggande, upptäckt, utredning, åtal och bestraffning av dem som är ansvariga för handlingar som omfattar försäljning av barn, barnprostitution, barnpornografi och barnsexturism. Konventionsstaterna ska även främja internationellt samarbete och samverkan mellan sina myndigheter, nationella och internationella icke statliga organisationer och internationella organisationer.

2. Konventionsstaterna ska främja internationellt samarbete för att bistå barnoffer i deras fysiska och psykiska återhämtning, återanpassning i samhället och repatriering.

3. Konventionsstaterna ska främja ett ökat internationellt samarbete för att angripa de grundorsaker, till exempel fattigdom och underutveckling, som bidrar till att barn är sårbara för försäljning av barn, barnprostitution, barnpornografi och barnsexturism.

4. De konventionsstater som har möjlighet ska tillhandahålla finansiellt, tekniskt eller annat bistånd genom befintliga multilaterala, regionala, bilaterala eller andra program.

Artikel 11

Ingenting i detta protokoll ska påverka några bestämmelser som går längre när det gäller

tion and education and training programmes, including at the international level.

3. States Parties shall take all feasible measures with the aim of ensuring all appropriate assistance to victims of such offences, including their full social reintegration and their full physical and psychological recovery.

4. States Parties shall ensure that all child victims of the offences described in the present Protocol have access to adequate procedures to seek, without discrimination, compensation for damages from those legally responsible.

5. States Parties shall take appropriate measures aimed at effectively prohibiting the production and dissemination of material advertising the offences described in the present Protocol.

Article 10

1. States Parties shall take all necessary steps to strengthen international cooperation by multilateral, regional and bilateral arrangements for the prevention, detection, investigation, prosecution and punishment of those responsible for acts involving the sale of children, child prostitution, child pornography and child sex tourism. States Parties shall also promote international cooperation and coordination between their authorities, national and international non-governmental organizations and international organizations.

2. States Parties shall promote international cooperation to assist child victims in their physical and psychological recovery, social reintegration and repatriation.

3. States Parties shall promote the strengthening of international cooperation in order to address the root causes, such as poverty and underdevelopment, contributing to the vulnerability of children to the sale of children, child prostitution, child pornography and child sex tourism.

4. States Parties in a position to do so shall provide financial, technical or other assistance through existing multilateral, regional, bilateral or other programmes.

Article 11

Nothing in the present Protocol shall affect any provisions that are more conducive to the

att förverkliga barnets rättigheter och som kan ingå i

- a) en konventionsstats lagstiftning,
- b) internationell rätt som är i kraft för den staten.

Artikel 12

1. Varje konventionsstat ska inom två år efter detta protokolls ikraftträdande för den konventionsstaten lämna en rapport till kommittén för barnets rättigheter med utförlig information om de åtgärder den vidtagit för att genomföra bestämmelserna i protokollet.

2. Efter avgivandet av den utförliga rapporten ska varje konventionsstat i de rapporter den avger till kommittén för barnets rättigheter i enlighet med artikel 44 i konventionen inkludera all ytterligare information om genomförandet av bestämmelserna i detta protokoll. Andra konventionsstater i protokollet ska avge en rapport vart femte år.

3. Kommittén för barnets rättigheter kan begära ytterligare information från konventionsstaterna om genomförandet av bestämmelserna i detta protokoll.

Artikel 13

1. Detta protokoll är öppet för undertecknande av varje stat som är part i konventionen eller som har undertecknat den.

2. Detta protokoll ska ratificeras och är öppet för anslutning av varje stat som är part i konventionen eller som har undertecknat den. Ratifikations- eller anslutningsinstrument ska deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare.

Artikel 14

1. Detta protokoll träder i kraft tre månader från den dag då det tionde ratifikations- eller anslutningsinstrumentet deponerades.

2. För varje stat som ratificerar detta protokoll eller ansluter sig till det efter dess ikraftträdande träder protokollet i kraft en månad från den dag då dess eget ratifikations- eller anslutningsinstrument deponerades.

Artikel 15

1. En konventionsstat kan när som helst säga upp detta protokoll genom skriftlig notifikation till Förenta nationernas generalsekre-

realization of the rights of the child and that may be contained in:

- (a) The law of a State Party;
- (b) International law in force for that State.

Article 12

1. Each State Party shall, within two years following the entry into force of the present Protocol for that State Party, submit a report to the Committee on the Rights of the Child providing comprehensive information on the measures it has taken to implement the provisions of the Protocol.

2. Following the submission of the comprehensive report, each State Party shall include in the reports they submit to the Committee on the Rights of the Child, in accordance with article 44 of the Convention, any further information with respect to the implementation of the present Protocol. Other States Parties to the Protocol shall submit a report every five years.

3. The Committee on the Rights of the Child may request from States Parties further information relevant to the implementation of the present Protocol.

Article 13

1. The present Protocol is open for signature by any State that is a party to the Convention or has signed it.

2. The present Protocol is subject to ratification and is open to accession by any State that is a party to the Convention or has signed it. Instruments of ratification or accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Article 14

1. The present Protocol shall enter into force three months after the deposit of the tenth instrument of ratification or accession.

2. For each State ratifying the present Protocol or acceding to it after its entry into force, the Protocol shall enter into force one month after the date of the deposit of its own instrument of ratification or accession.

Article 15

1. Any State Party may denounce the present Protocol at any time by written notification to the Secretary-General of the United

terare, som därefter ska underrätta de andra konventionsstaterna och alla stater som har undertecknat konventionen. Uppsägningen träder i kraft ett år från den dag då generalsekreteraren mottog notifikationen.

2. En sådan uppsägning ska inte innebära att konventionsstaten befrias från sina åtaganden enligt detta protokoll med avseende på något brott som inträffar före den dag då uppsägningen träder i kraft. Inte heller ska en sådan uppsägning på något sätt påverka den fortsatta behandlingen av ett ärende som redan tagits upp av kommittén för barnets rättigheter före den dag då uppsägningen träder i kraft.

Artikel 16

1. Varje konventionsstat får föreslå en ändring och överlämna förslaget till Förenta nationernas generalsekreterare. Generalsekreteraren ska sedan översända ändringsförslaget till konventionsstaterna med en begäran om att dessa anger om de tillstyrker att en konferens med konventionsstaterna sammankallas för att behandla och rösta om förslagen. Om minst en tredjedel av staterna inom fyra månader efter förslagets översändande tillstyrker en sådan konferens, ska generalsekreteraren sammankalla konferensen i Förenta nationernas regi. Varje ändringsförslag som antagits av en majoritet av de vid konferensen närvarande och röstande konventionsstaterna ska underställas Förenta Nationernas generalförsamling för godkännande.

2. En ändring som antagits enligt punkt 1 i denna artikel träder i kraft när den har godkänts av generalförsamlingen och accepterats av konventionsstaterna med två tredjedels majoritet.

3. När en ändring träder i kraft ska den vara bindande för de konventionsstater som har accepterat den, medan övriga konventionsstater fortfarande är bundna av bestämmelserna i detta protokoll och eventuella tidigare ändringar som de accepterat.

Artikel 17

1. Detta protokoll, där de arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska texterna äger lika giltighet, ska deponeras i För-

Nations, who shall thereafter inform the other States Parties to the Convention and all States that have signed the Convention. The denunciation shall take effect one year after the date of receipt of the notification by the Secretary-General.

2. Such a denunciation shall not have the effect of releasing the State Party from its obligations under the present Protocol in regard to any offence that occurs prior to the date on which the denunciation becomes effective. Nor shall such a denunciation prejudice in any way the continued consideration of any matter that is already under consideration by the Committee on the Rights of the Child prior to the date on which the denunciation becomes effective.

Article 16

1. Any State Party may propose an amendment and file it with the Secretary-General of the United Nations. The Secretary-General shall thereupon communicate the proposed amendment to States Parties with a request that they indicate whether they favour a conference of States Parties for the purpose of considering and voting upon the proposals. In the event that, within four months from the date of such communication, at least one third of the States Parties favour such a conference, the Secretary-General shall convene the conference under the auspices of the United Nations. Any amendment adopted by a majority of States Parties present and voting at the conference shall be submitted to the General Assembly of the United Nations for approval.

2. An amendment adopted in accordance with paragraph 1 of the present article shall enter into force when it has been approved by the General Assembly and accepted by a two-thirds majority of States Parties.

3. When an amendment enters into force, it shall be binding on those States Parties that have accepted it, other States Parties still being bound by the provisions of the present Protocol and any earlier amendments they have accepted.

Article 17

1. The present Protocol, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be

enta nationernas arkiv.

2. Förenta nationernas generalsekreterare ska översända bestyrkta kopior av detta protokoll till alla konventionsstater och alla stater som har undertecknat konventionen.

deposited in the archives of the United Nations.

2. The Secretary-General of the United Nations shall transmit certified copies of the present Protocol to all States Parties to the Convention and all States that have signed the Convention.